

HET TIJDSCHRIFT
VOOR DE

Politie

ONAFHANKELIJK OPINIEBLAD • NUMMER 2 • 2021 • WEBSITEVOORDEPOLITIE.NL

**IDENTIFICATIE
MET DE POLITIE**

→ pagina 6

GERRIT DEN UYL
**RELEVANT ONDERZOEK TOE-
PASBAAR MAKEN VOOR DE
PRAKTIJK**

→ pagina 18

BETEKENIS VAN DE POLITIE

“WAT VOOR POLITIE WILLEN WE ZIJN?”

SMART CITY OPLOSSING
Slim | Wendbaar | Duurzaam

Slimme detectie

- Gezichtsherkenning
- Kentekenplaat herkenning

Krachtig zicht

- Panoramisch beeld
- Ultra-zoom beeld
- Thermische detectie

Snelle reactie

- Mobiele handhaving
- Geïntegreerd beheer

Effectief opsporing

- Verdacht doel zoeken
- Traceren van paden

Kijk voor meer informatie over Dahua's safe city oplossingen op
<https://www.dahuasecurity.com/nl/solutions/Solutions-by-Industry/Government/Safe-City>

DAHUA EUROPE B.V.

NL Office: Louis Braillelaan 80, 2719 EK Zoetermeer, Nederland
Tel: +31 (0)85 071 57 00 | Website: www.dahuasecurity.com/nl | Email: sales.benelux@dahuatech.com

Antoinette Verhage (red.)

Deontologie en integriteitsbewaking voor criminologen

2de, herziene uitgave

Criminologen werken vaak in sectoren waarbij integer optreden essentieel is en doorgaans ook de kern uitmaakt van hun functie. Morele dilemma's liggen in hun beroepspraktijk voor het oprapen.

Bij elke beslissing staan professionele en persoonlijke standaarden centraal. Hoe bijvoorbeeld te handelen in zaken als:

- de afweging tussen beroepsgeheim en informatieplicht als hulpverlener,
- de omgang met informatie als politieman,
- de aanvaarding (of niet) van een uitnodiging voor een benefiet-etentje als magistraat,
- de afweging van belangen van klanten enerzijds en burgers anderzijds,
- de aanvaarding van geschenken als ambtenaar,
- de omgang met de druk tot het selectief weergeven van onderzoeksresultaten?

Dit handboek geeft aan criminologen (in spe) handvatten om met dilemma's om te gaan.

Bestel nu op www.gompel-svacina.eu

Gompel & Svacina

HAIX®

BLACK EAGLE®
TACTICAL
2.1 GTX

SUN REFLECT **GORE-TEX**

Kwalitatief hoogwaardig functionele schoenen voor **WERK & VRIJE TIJD!**

Verkrijgbaar bij uw vakman of in de HAIX® Webshop

haix.nl/police

‘Wat voor politie willen we zijn?’

‘Zijn we politie van de minister of van de samenleving?’ Een vraag, opgetekend uit de mond van Henk van Essen. Gelukkig gaf hij zelf het antwoord, en met stelligheid. Het zou vreemd geweest zijn als onze korpschef hier geen opvatting over had. Is het echter zo vanzelfsprekend als het lijkt?

Velen zijn namelijk bezig met deze vraag. Onlangs gebeurde het weer. Een leidinggevende uit de politietop vroeg: ‘Wat voor politie willen we zijn?’ Hij stelde de vraag omdat het antwoord belangrijk was voor de invulling van zijn portefeuille. Het antwoord gaf hij niet, hij worstelde ermee. Kennelijk heeft niet iedereen een antwoord paraat en is het verhaal zeker geen gedeeld gedachtegoed.

Hoe komt dat eigenlijk? Politie mensen werken met hart en ziel, daar staan ze om bekend. Onlangs is bij politie mensen in de uitvoering opgehaald hoe zij kijken naar hun werk. Zij hadden daar wel gedachten bij. Misschien niet altijd even mooi verwoord, maar wel doorleefd en gebaseerd op hun ervaringen in de praktijk van het politiewerk. De opbrengst is vervat in ‘Het verhaal van de politie’, een document dat aanspreekt, van hoog tot laag in de organisatie. Zij zeggen: ‘Wij signaleren onrecht, geven aandacht en hulp waar nodig, wij steunen het gangbare en bewaren of herstellen de orde. Dit doen wij voor en midden in de samenleving, voor en met burgers en partners in de veiligheid. Wij werken professioneel, betrouwbaar, met passie, flexibel en contextgevoelig, met als doel Nederland veiliger te maken zodat we met elkaar in harmonie kunnen samenleven.’

Dat klinkt vrij duidelijk. Kennelijk wordt de onzekerheid groter als je ‘hoger’ in de organisatie komt of in de politiek-bestuurlijke *umwelt*. Wel paradoxaal, want je zou zo op het eerste gezicht verwachten dat het andersom zou zijn. Dus nog een keer, hoe komt dat?

We moeten terug in de tijd. Het heeft te maken met wat Piet van Reenen beschreef in zijn mooie boek ‘Politiechefs’¹. Zijn conclusie is hard. Eind jaren ’90 is de politie onteigend en ontzield. Onteigend, omdat de politie een uitvoeringsorganisatie in handen van bestuur en politiek werd, en ontzield, omdat gedacht werd dat met een bestuursstijl, gebaseerd op sturing, processen en targets, de politie ertoe gebracht kon worden om te doen wat bestuur en politiek verlangden. Politiebazen werden managers, zo stelt hij. Inmiddels is het geloof in deze managementstijl tanende, maar tegelijkertijd: het politieverhaal is verschaald.

Het moet anders, zo zegt ook de commissie-Kuijken². De korpschef moet meer ruimte krijgen om zelf sturing te geven aan het korps. Daarnaast wint de professional aan waarde ten opzichte van processen en protocollen en in plaats van targets spreken we nu meer over maatschappelijk effect. Dat biedt kansen. Maar om die te verzilveren moet de politieleiding scherp antwoord kunnen geven op de vraag wat voor politie we willen zijn. Want als de portefeuillehouder dit moet weten voor de invulling van zijn portefeuille, dan moet de politietop dit weten voor de richting die zij kiest voor het korps.

In dit themanummer krijgen de korpschef en vele anderen het woord, met als doel het gesprek te openen. Overigens niet alleen in de top, maar ook met de collega’s die de corporate story maakten en met veel anderen binnen het korps en daarbuiten. Het zou een gedeeld gesprek moeten zijn, dat leidt tot een gedeeld verhaal. Een oprecht verhaal over waarom er eigenlijk politie is. Het zal de politie beter maken. •

1 Reenen, Piet van, *Politiechefs*, Boom criminologie, 2016

2 Evaluatie Politiewet 2012. Doorontwikkelen en verbeteren, 2017

Jaco van Hoorn
Hoofdredeacteur

HET TIJDSCHRIFT
VOOR DE

Politie

NUMMER 2 • 2021

6

Theo Jochoms en Helger Koreneef onderzoeken de wijze waarop politiemensen zich **identificeren** met hun politie en daar taal aan geven.

15

Winnaar scriptieprijs 2020 Pascal Martens over het belang van **morele kennis van politieagenten**.

18

Directeur van de Politieacademie **Gerrit den Uyl** over het opleiden van dienders anno 2021.

Coverfoto
Roel Dijkstra

Colofon

Nummer 2, jaargang 83

Verantwoordelijk uitgever

Mr. Stephan Svacina
Gompel&Svacina bv
Antwerpen / 's-Hertogenbosch
info@gompel-svacina.nl
www.gompel-svacina.eu

Hoofdredacteur

Drs. Jaco van Hoorn MPA

Redactie

Mr. Greetje Bos; Marcel Bruinsma
MBA; dr. mr. Barbara van Caem;
dr. Merlijn van Hulst; mr. dr. Wouter
Jong; Evert Jan Kasteel EMSD;
dr. Wouter Landman; dr. Joery
Matthys; mr. Yolanda van Setten;
dr. Annika Smit; Marjolein Smit
Arnold Bik MPA; dr. Ronald van
Steden; prof. dr. Pieter Tops;
mr. Hans de Vries; dr. Edwin
Kruisbergen; dr. Marc Schuilenburg

Eindredactie en redactieadres

Jan van Balkom MA
+31 (0)6 13470687
Achterstraat 95
5268 EB Helvoirt
jan.vanbalkom@gompel-svacina.nl

Boekenredactie en recensies

Dr. mr. Barbara van Caem
Alpen Rondweg 23
1186 CV Amstelveen

40

Opsporingsdramaturgie:
verhaallijnen die deel uitmaken van
het bewijs.

48

Goed crisismanagement en een
daarbij behorende
ethische crisiscommunicatie zijn
essentieel om het vertrouwen in
de politieorganisatie te behouden.

En verder

11 Column

Korpschef Henk van Essen over de
Nederlandse politie

12 Puntsgewijs

Jaco van Hoorn belicht vijf essenties
van de politie

25 Column

Peter Slort over de politie in de Ver-
enigde Staten

26 Thema

De corporate story: op zoek naar
een collectief verhaal van en voor
de politie

30 Discussie

Jan Nap en Guus Meershoek:
In naam der wat?

35 Column

Peter Klerks over de bescherming
van de maatschappelijke veiligheid

36 Opinie

Hans Schönfeld: uniformering of
diversiteit?

39 Gelezen

Barbara van Caem recenseert het
boek van Ferdinand Grapperhaus

44 Discussie

De aanpak van ondermijnende
criminaliteit vraagt om een lenige
organisatie

Advertenties

Irene Schaddelee-Pesch
+31 (0)6 23700323
info@is-acquisitie.com

Abonnementen

Het Tijdschrift voor de Politie ver-
schijnt vier keer per jaar en is gratis
voor hoger opgeleide politiemensen.
Overheid/instelling/zakelijk: €172,-
Privépersoon: €86,-

Abonnementen lopen per kalen-
derjaar en worden automatisch
verlengd, tenzij uiterlijk 30 dagen
voor de vervaldatum bij onze abon-
neeservice wordt opgezegd.

Abonneren kan via www.websitevoordepolitie.nl of via onze abon-
neeservice.

Gompel&Svacina Abonneeservice

Postbus 105
2400 AC Alphen aan den Rijn
Tel. NL: 0031 (0)172476085
Tel. BE: 0032 (0)25888745
E-mail: TVP@spabonneeservice.nl

GEDIFFERENTIEERDE IDENTIFICATIE MET DE POLITIE

HANDREIKING VOOR EEN DIALOOG

Het vraagstuk naar identiteit is actueel. In de politiek, de media en de wetenschap wordt er veel over gedebatteerd en geschreven. Het gaat dan om de Nederlandse identiteit of de politieke identiteit. Maar ook de professionele identiteit van organisaties en medewerkers wordt op de proef gesteld. Dat geldt voor de politie. De auteurs van dit artikel hebben een zoektocht ondernomen naar de wijze waarop politiemensen zich identificeren met hun politie en daar taal aan geven.

We spreken niet van identiteit van de politie maar van identificatie met de politie. Een proces van identificatie – identificeren – maakt de weg vrij voor fluïditeit en aberraties van wat als ‘de identiteit’ van ‘de politie’ wordt gezien. We sluiten hiermee aan bij de conclusie die Koningin Maxima in 2007 trok na haar zoektocht naar de Nederlandse identiteit: ‘Nederland is te veelzijdig om in één cliché te vatten. [...] De Nederlandse identiteit? Nee, die heb ik niet gevonden.’ In analogie: de Nederlandse politie is te veelzijdig en één politie-identiteit hebben wij niet gevonden.

Veiligheid en stabiliteit in de publieke ruimte

De politiemensen die wij hebben gesproken, willen de burger in de publieke ruimte helpen, zodanig dat burgers zich gelijk en rechtvaardig behandeld voelen, vrij kunnen zijn en zich gemeenschappelijk kunnen ontwikkelen tot

die samenleving. De menselijke maat staat politiemensen voor ogen. Deze identificatie komt tot uiting in de blauwe en in de wijk fysiek aanwezige politie en is het gezicht van de politie in de publieke ruimte.

Het overheersende antwoord op de vraag naar de reden waarom de respondenten (ooit) bij de politie wilden (dus terugkijkend), heeft te maken met een (vaak als met de papepel ingegeven) rechtvaardigheidsgevoel en een verantwoordelijkheidsgevoel. Daar ligt de passie en de compassie. Politiemensen geven in de gesprekken aan dat zij in de publieke ruimte (in politietermen ‘de straat’) het verschil willen maken en noemen zichzelf actiegericht. Als mensen uit de politiek-bestuurlijke ruimte (in politietermen ‘de staat’) vragen ‘waar de politie van is’, zo geven respondenten aan, antwoorden deze politiemensen dat ‘wij van de publieke ruimte zijn’; van de straat. Politiemensen geven aan dat het uiteindelijk gaat – sommigen

Over de auteurs

Dr. Theo Jochoms is strategisch adviseur Directie Strategie en Innovatie, Afdeling Strategieontwikkeling en Duiding. theo.jochoms@politie.nl
Drs. Helgert Koreneef is adviseur Directie Operatiën, Afdeling Internationale Samenwerking. helgert.koreneef@politie.nl

zeggen outcome – om stabiliteit en veiligheid in die publieke ruimte. Dat is wat respondenten graag willen, dat zijn de 'abilities'.

Benaderbare politie

Dan móet de politie wel zichtbaar en herkenbaar zijn. Fysiek aanwezig en blauw dus. Om die reden is onder andere het uniform belangrijk. Bijna iedereen geeft aan, trots te zijn op het dragen van het uniform. Daaraan bestaat een hoge mate van loyaliteit. Het is een symbool. En was de verandering van het politie-uniform in 2013 – sommige respondenten herinneren ons eraan – ook niet onderwerp van een identificeringsdialoog? Hebben wij een vergaderpak of een actiepak? Zijn wij van het zitten of van de actie? Deze blauwe en fysiek aanwezige politie geeft aan dat zij het gezicht van de actie willen laten zien; toonbaar. Het huidige uniform heeft een andere betekenis dan het voormalige uniform, waardoor de politie een ander gezicht kreeg. Op basis van wat respondenten aangeven concluderen wij dat deze politie zich laat identificeren als: op actie gericht, werk op de korte termijn, behoudend, gericht op stoppen van afwijkingen van het gangbare en handhaven

Politiemensen willen in de publieke ruimte het verschil maken

vanuit het gangbare. Deze politie is actie-intelligent en het leren is gericht op het beter doen van het huidige werk. Wij vertalen deze ambitie van politiemensen als bijdragen aan stabiliteit in de publieke ruimte.

En deze politie is benaderbaar. In sommige landen loop je van de politie weg. In Nederland komen veel mensen naar de politie toe. De politie wil tussen de burgers (van goede wil) staan, niet er tegenover. Dat is het ideaal, dat is het essentiële beeld. Identificatie van fysiek aanwezige en blauwe politiemensen vindt plaats met deze politie en van daaruit identificeren zij zich naar hun werk/hun roeping.

Essentie en existentie

Het voorgaande gaat over de essentie van de politie. Een essentie gaat over toegeschreven,

Begripsbepaling

Een identificatie komt tot uiting in een interactief proces van vallen en opstaan en conflict en harmonie. Het is een constructie van meervoudige betekenissen over zelf-kennis en kennis van de ander, waaraan (al dan niet tijdelijk) prioriteit of voorkeur wordt gegeven boven een andere betekenis. Doel van bewuste identificatie (zoals dit artikel) is het begrijpen van die betekenissen door het maken van onderscheid.

Als de **context** wijzigt
en het **werk** niet,
krijg je **uitkomsten**
die je niet **wenst**

statische en gewenste tijdloze eigenschappen. Wij willen daar de existentie van de politie aan toevoegen. Existentie gaat over het bestaan of doen en wat je laat zien, het is concreet en ontstaat gedurende (interactief) handelen. Dat gaat om het maken van keuzen tijdens en over het werk. Zoals een wijs man ooit zei: *'It is not our abilities that show what we really are, it is our choices'*. Bij existentie gaat het over doorleefde, dynamische interacties; altijd in meerdere contexten. Op basis van existentie kwamen wij er achter dat er sprake is van rijker identificeren en meerdere uitingsvormen van de politie.

Gedifferentieerde politie

Vroeger deed 'bromsnor' alles zelf. Met deze karikaturale persona is al heel veel gezegd. We willen er mee aangeven, dat naast de blauwe en fysiek aanwezige politie, binnen de organisatie allerlei andere polities zijn ontstaan. Maar respondenten geven aan dat deze andere polities slechts de gekleurde aandacht van blauw krijgen. Mede veroorzaakt doordat die andere polities vaak voortkomen uit die blauwe en fysiek aanwezige politie. Daardoor voelt de blauwe en fysiek aanwezige politie zich (graag) 'de politie'. En in de organisatie wordt gestuurd alsof 'alleen deze politie' bestaat. Maar de politie is veel gedifferentieerder.

Hoewel wij het hier niet allemaal kunnen behandelen, wordt aandacht gevraagd voor differentiatie binnen en naast de blauwe en fysiek aanwezige politie, in bv. taakgebied, functies, geografische indeling (stedelijk gebied en

plattelandsgebied), etnische achtergrond, LHBTI-achtergrond, etc. Respondenten zijn zich hiervan bewust, maar missen toch wat. Eigenlijk, zo geven respondenten aan, heeft de politie meerdere gezichten. Alleen, deze krijgen te weinig aandacht. Aandacht is te eenzijdig gericht op krampachtig en nostalgisch terugkijken naar de blauwe en fysiek aanwezige politie en te weinig op de toekomst en voor het ontwikkelen van allerlei specialismen.

Meerdere soorten politie

Soms uit de politie zich in andere kleuren of zonder kleuren en steeds meer digitaal en internationaal. Dus minder fysiek en minder blauw. Soms is dat bijvoorbeeld forensisch in het wit, soms blauw als ME (streng handhavend) of tactisch opsporend. Is de politie dan benaderbaar? Neen, zo luidt het antwoord. De (tactische) opsporingspolitie bijvoorbeeld is volgens respondenten lang niet altijd herkenbaar, is gericht op vervolg van de (blauwe) actie, met werk op middellange en lange termijn. Respondenten vinden ook deze politie nog te weinig op de toekomst gericht.

Naast deze gezichten van de politie kan nog gesproken worden van een (internationale) samenwerkingspolitie en beleidspolitie (strategische politie). Die existeert als 'over de bal kunnen kijken' naar het vak en de toekomst. Zij bewegen zich in en schakelen tussen de operationele taakuitvoering en in de (internationale) wereld van strategie, beleid, gezag, bestuur en beheer. Met andere woorden: de staat. En daarnaast is er ook nog een expertise of specialisatiepolitie, zoals bijvoorbeeld de digitale politie. Het gaat meer om signaleren, analyseren, duiden en adviseren. Respondenten geven aan dat er te weinig mogelijkheden bestaan om deze specialismen uit te leren aan 'de politie'; er is ook te weinig interactie (mogelijk) tussen de geledingen. Het leren en ontwikkelen van deze polities is veel meer cognitief. Identificatie van deze anders existierende politiemensen vindt plaats met hun vak en van daaruit identificeren zij zich naar de politie. Er is dan sprake van kennis-intelligentie, waarbij het erom gaat – vanuit

de zijlijn – het werk te ontwikkelen voor de toekomst en het werk anders te gaan doen. De veranderende context vraagt hier om. Als de context namelijk wijzigt en het werk niet, krijg je uitkomsten die je niet wenst.

Alle respondenten karakteriseren hun identificatie met de politie ook ‘als er zijn voor de staat’. De politie laat dat gezicht soms duidelijk zien en soms minder duidelijk of niet (want heimelijk). Het past minder in het essentiële beeld, maar het existeert wel. Als mensen in de publieke ruimte, dus burgers, op momenten dat de politie handhaaft, vragen ‘waar de politie van is’, zo geven respondenten aan, antwoorden wij dat ‘wij handelen in opdracht van de staat’; vanuit de politiek-bestuurlijke ruimte dus.

Systeemwereld: de kernfunctie

Het voorgaande ging over de leefwereld van politiemensen. De kern van het politiewerk is mensenwerk: interactief handelen in de politiek-bestuurlijke en publieke ruimte. Dat is het gezicht dat de politie laat zien en hoe de politie existeert. Als wij met de respondenten abstraheren van de leefwereld, begeven wij ons in de systeemwereld. In de systeemwereld, zo geven politiemensen aan, zijn zij het erover eens dat de betekenis van hun werk simpelweg is gelegen in de kernfunctie van de politie zoals die beschreven is in de rechtsorde, de Politiewet en de politietaken. Systemisch is dat ‘helpend aanwezig zijn, hulpverlening aan hen die dat behoeven, handhaven van de strafrechtsorde en de openbare orde en signaleren/ adviseren’. Door te beschermen, begrenzen, bekrachtigen en bevorderen brengt de politie stabiliteit in de publieke ruimte. De kernfunctie is dus, zo geven politiemensen aan, bedoeld om stabiliteit in de publieke ruimte te genereren. Politiemensen beseffen dat de politie dit niet alleen kan en doet; daartoe is samenwerking gewenst. En daartoe is gezag en legitimiteit noodzakelijk. Daarom omarmt de politie een kernwaarde, die wordt omschreven als het waakzaam en dienstbaar zijn aan de waarden en normen van de democratische rechtsstaat.

De politie kan haar gezag namens de samenleving afdwingen

De politie kan haar gezag namens de samenleving afdwingen. Dit gezag in de leefwereld laten gelden, gebeurt eventueel met uitoefening van geweld of op basis van (bijzondere) bevoegdheden. Echter, zoals respondenten aangeven, liever zonder geweld en de-escalerend. Dicht bij en naast de burger (van goede wil). Respondenten geven ook zelf aan: politiegeweld is niet om aan te zien. En als dat dan toch moet: proportioneel en subsidiair. Wij spreken niet over een geweldsmonopolie van de politie omdat andere instanties ook geweld mogen gebruiken en (bijzondere) bevoegdheden hebben. Wij spreken over bij de kernfunctie en de kern van het politiewerk passend geweld.

En dus

Centrale conclusie is dat beter gesproken kan worden over een gedifferentieerde identificatie met de politie. Gewoon omdat het werk functioneel gezien erg gedifferentieerd is. Gedifferentieerd identificeren vindt niet alleen plaats in functionele zin, maar ook ten aanzien van andere dimensies. Dat maakt het mogelijk je op diverse wijze met de politie te identificeren. Gedifferentieerd identificeren geeft een rijker beeld, maar wel – en dat is

Met dank aan: Kirsten de Jong, Jeroen van Vugt, Jaco van Hoorn, Mirjam Otten, Jan Nap, Timo Kansil, Diana van Schie, Caroline Idema, Auke van Dijk, Han Bolsenbroek, Franca van der Laan, Kees Mouwen, Leon Pluk, Martin van Wijngaarden. De dialoog over identificatie startte vanaf het eerste gesprek.

ook een conclusie – liefst binnen een strak omliggende (gedifferentieerde) kernfunctie van de politie en binnen de kernwaarde van de politie.

Daarmee houden wij een pleidooi om de identificatie met de politie te stoelen op de wijze waarop de politie in bredere zin existeert en niet zoals zij ideaaltypisch omschreven kan worden. Binnen de kernfunctie en kernwaarde is sprake van meerdere en dus gedifferentieerde identificaties. Dat is niet slechts empirisch vast te stellen, maar volgens ons ook noodzakelijk. Daarmee nemen wij een normatief standpunt in. Identificatie met de politie lijkt nog te zeer gebaseerd op de van oudsher bekende blauwe en (in de wijk) fysiek aanwezige politie. Weliswaar is dat een belangrijke politie – ook voor de toekomst – en in omvang ook een grote politie. Maar de in de wijk fysiek aanwezige en blauwe politie is niet de enige politie. Toch is dit nog steeds de politie waar volgens de respondenten alles om draait en waar alles op geënt is. Deze smalle identificatie heeft tot gevolg dat de politie niet klaar is voor de toekomst. Met de respondenten vinden wij dit een omissie. Er zou sprake kunnen zijn van meer én-én.

Een gedifferentieerde politie rond de kernfunctie heeft enkele consequenties:

- Gedifferentieerde interne en externe governance;
- Gedifferentieerde werving en selectie;
- Gedifferentieerde politiekunde en gedifferentieerd politieonderwijs, met aandacht voor actie-intelligentie en kennis-intelligentie;
- De kernfunctie, hoe gedifferentieerd ook:
 - verdiepen en hanteren als uitgangspunt voor doorontwikkeling naar de toekomst;
 - versmallen tot een aantal kerntaken en hanteren als uitgangspunt om zelfbewuste en gedurfd keuzen te maken en te agenderen;
 - hanteren om de politie meer als informatieorganisatie te zien en daarop te sturen.

Het politiewerk zelfbewust en gedurfd versmallen en verdiepen op gedifferentieerde identificatie met de kernfunctie stabiliteit; binnen de waarden en normen van de democratische rechtsstaat.

(Voor verdere uitwerking en discussie, zie Website voor de Politie)

Verder lezen

- Jensen, S. & R. Wijnberg (2010). *Dus ik ben. Een zoektocht naar identiteit*. Amsterdam: De Bezige Bij.
- Jensen, S. (2012). *Dus ik ben weer. Een nieuwe zoektocht naar identiteit*. Amsterdam: De Bezige Bij.
- WRR (2007). *Identificatie met Nederland*. Dit rapport is voorbereid door een interne projectgroep van de WRR. Voorzitter was prof. dr. Pauline Meurs, lid van de raad. Verder bestond deze projectgroep uit de volgende stafleden: drs. Dennis Broeders (tevens projectcoördinator), dr. mr. Fouzia Driouchi, dr. Monique Kremer, drs. Erik Schrijvers en Fleur Slegers. Den Haag/Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Boutellier, H. (2020). *Politie! Over de kernfunctie van de politieorganisatie in de 21e eeuw*. Uitgave School voor Politie Leiderschap (SPL) Apeldoorn: Politieacademie.
- Devroe, E., Schmidt, A., Gunther Moor, L., & Ponsaers, P. (2019). *De essentie van politiewerk*. Cahier Politiestudies (2019, nr. 50, themanummer), Oud-Turnhout/s-Hertogenbosch: Gompel&Svacina.
- Dijk, A. van & B. Welten (2018). *Het gebruik van geweld door veilig-*

heidspartijen in het licht van de betekenis van het geweldsmonopolie. Gevraagd advies aan de korpschef van politie. Met medewerking van Jord Koppejan, Lieuwe Luinenburg, Theo Postma en Jos Speetjens. Den Haag: Intern document politie.

- Nap, J. & G. Meershoek (red.) (zj, waarschijnlijk 2021). *In naam der wat? Reflecties op de maatschappelijke politiefunctie* (conceptversie oktober 2020). Apeldoorn: Politieacademie.
- Stokkom, B. van, J. Terpstra & L. Gunther Moor (red.) (2010). *De politie en haar opdracht: de kerntakendiscussie voorbij*. [Stichting Maatschappij Veiligheid en Politie (SMVP)]. Apeldoorn/Antwerpen: Maklu.
- Terpstra, J. & R. Salet (2020). *Politie in tijden van corona, over haar maatschappelijke opdracht in buitengewone omstandigheden*. Politie, intern paper iov Portefeuille GGP.
- Welten, B., A. van Dijk, e.a. (2019). *Politiefunctie en rechtsstaat in de gedigitaliseerde samenleving. Positionering in een meervoudige context*. Intern document politie. Advies aan de korpschef van politie. Den Haag: Politie.

Mr. Henk van Essen
Korpschef

Wat voor politie zijn wij?

Er is altijd debat over de politie, maar er lijkt geen twijfel dat er ‘zoiets als de politie’ moet zijn. De politie is er onder andere om te voorkomen dat het recht van de sterkste geldt. Er is politie om te voorkomen dat mensen zichzelf moeten bewapen of – bij schending van de normen door anderen – het recht in eigen hand nemen. Er is politie om mensen in nood te helpen. De Nederlandse politie is een politie die midden in de samenleving staat en die helpt onvoorziene problemen op te lossen als mensen er zelf niet uitkomen. Een politie die veiligheid wil vergroten en in dat verband burgers, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties indien nodig activeert. Het is een politie die eraan bijdraagt dat burgers zich veilig voelen, niet alleen op straat maar ook thuis en online. Een politie die ook weet hoe op te treden in een crisissituatie en die rugdekking is voor het democratisch bestuur. Het is een politie van en voor iedereen gebaseerd op de waarden van de rechtsstaat.

Wat de Nederlandse politie karakteriseert, is dat zij vanaf de jaren '70 niet langer vooral instrument van de overheid is maar er is voor de samenleving. In dat opzicht is zij vergelijkbaar met de politie in het Verenigd Koninkrijk en Scandinavië. Het is een politie die tussen de burgers staat en niet ertegenover. Dat is niet vanzelfsprekend. Belangrijk is dat de keuze van de politie toentertijd om zich te richten op een brede maatschappelijke functie een reactie was op ordeverstoringen in de jaren '60 en '70. Verankering in de samenleving en het beroemde ‘kennen en gekend worden’ is geen luxe voor rustige tijden maar juist noodzaak in roerige tijden.

Politieoptreden in een democratische rechtsstaat is gebaseerd op draagvlak – instemming van de samenleving – en vertrouwen. Die worden ‘getest’ naarmate de samenleving meer in beweging is. Dat is nu nadrukkelijk het geval. Daarom gaan de debatten wederom

over de rechtsstaat, politiegeweld en of de politie – nu ook ten aanzien van data en technologie – wel daadwerkelijk in gelijke mate van en voor iedereen is. De COVID-19-pandemie heeft nadrukkelijk het zoeklicht gezet op deze vragen. Dat de Nederlandse politie niet alleen de zwaarmacht van de overheid is, vraagt om

een eigenstandige professionele positie met een heldere opvatting over wat goed politiewerk is; de politie als verbinder in gesprek met

verschillende partijen en belangen in gevarieerde omstandigheden. Ook dat komt tijdens de huidige pandemie sterk naar voren. Dat past niet alleen in het Nederlandse politiebestedel maar tevens in de traditie van de Nederlandse politie: *Politie in Verandering* (1977) en *Politie in ontwikkeling* (2005) en verder.

Zonder overdrijving kunnen we stellen dat we leven in turbulente tijden in een context waarin de digitale en fysieke leefomgeving nog nauwelijks van elkaar zijn te onderscheiden. Voor de politie betekent dit dat zij zich moet aanpassen aan digitalisering en internationalisering en de daarmee samenhangende sociaal-culturele gevolgen. Dat vraagt niet om vergroten van de afstand maar om verdere maatschappelijke integratie: vergroten van de herkenbaarheid door diversiteit, versterken van de verbindingen met partners, vergroten van de transparantie en het afleggen van verantwoording, door het voeren van het publieke debat. Van en voor de burgers en niet ertegenover. Dit is de essentie van de Nederlandse politie. •

- Projectgroep Organisatiestructuren (1977). *Politie in Verandering: Een voorlopig theoretisch model*, Den Haag: Staatsuitgeverij. <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/21462.pdf>
- Projectgroep Visie op de politiefunctie (Raad van Hoofdd-commissarissen (2005). *Politie in ontwikkeling: Visie op de politiefunctie*, Den Haag: Nederlands Politie Instituut. <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/36670.pdf>

VIJF ESSENTIES VAN POLITIE

In de loop van de jaren is er veel over de politie geschreven, maar het valt op dat de laatste tijd veel publicaties verschijnen die raken aan de essentie van de politiefunctie¹. Kennelijk is er meer dan ooit behoefte aan een gedragen politieverhaal. Die behoefte wordt ook binnen het korps gevoeld. Politie mensen vertellen elkaar over hun vak, dat is samengebracht tot het verhaal van de politie. Wat is de politie, wat doen politie mensen, wat is hun betekenis in de samenleving? Al deze bijdragen lezend dienen de volgende gedachten zich aan.

¹ Voetnoten zijn achterwege gelaten, omdat rond deze tekst (te) veel bronvermeldingen mogelijk zijn. Wat hier is weergegeven is een samenvatting van de body of knowledge vanuit politieliteratuur.

1. De politie staat voor de rechtsorde en verleent hulp

De wettelijke taakstelling van de politie spreekt van handhaven van de rechtsorde en hulpverlening aan hen die dat behoeven. Velen leggen de nadruk bij politiewerk op het beheersen van criminaliteit, het bevorderen van veiligheid. We kunnen op twee manieren de vraag stellen of dat juist is. Allereerst, we lezen waarschuwingen dat we de hulpverlenende taak en zorgen voor maatschappelijke vrede te vaak *onderschatten* en de criminaliteitsbestrijdende rol te vaak *overschatten*. 'Er zijn als het ertoe doet', dat verwachten de mensen van de politie, 'en dan optreden en helpen'. Het vertrouwen van mensen blijkt daarop gebaseerd. Dat geldt in de fysieke wereld en toenemend zoekt de politie naar manieren om dat ook in de virtuele wereld waar te maken. En ja, de politie werkt ook aan bestrijding van

criminaliteit. De politie spoort wetsovertreders op en ontrafelt criminele netwerken. Toch, en dat is het tweede punt, is het niet terecht de opgave van de politie in de eerste plaats te verbinden aan het zorgen voor veiligheid. Veiligheid is een verantwoordelijkheid van iedereen, burgers, organisaties en in het bijzonder van de overheid. De politie speelt haar rol niet in het paradigma van *maakbaarheid* – *wij maken de samenleving veiliger* –; passender is het paradigma van *kwetsbaarheid* – *te vaak blijkt de samenleving kwetsbaar*. Je zou kunnen zeggen, de politie is juist voor (dreigende) onveiligheid, voor als het misgaat of als iets uit de hand loopt, als er scherven gemaakt zijn, om dan de verstoring te beëindigen en het leed te verzachten. Dan grijpt de politie in, begrenst, voorkomt erger, verzacht het leed en troost. Binnen het kwetsbaarheidparadigma helpt de politie, waar en zo goed als het kan, mensen verder.

Over de auteur

Drs. Jaco van Hoorn MPA werkt voor de korpsleiding van de politie.

2. De politie is waar verstoring is of dreigt

Als je kijkt naar internationale vergelijkingen op tal van aspecten, dan staat onze Nederlandse samenleving er goed voor. Heel veel gaat goed, maar niet alles. Zoals gezegd is er ook kwetsbaarheid. Soms wordt het goede samenleven verstoord of dreigt het te worden verstoord. De politie is er waar het misgaat of om te voorkomen dat het misgaat. Iemand die de politie niet meteen zijn beste vriend zou noemen, zei wat er zou gebeuren als er geen politie was: 'Dan wordt het een zootje.' *Defund the Police* in Minneapolis lijkt te tonen dat dit waar is, het ging mis in de stad. Sommigen zeggen: *velen* hebben een rol en een verantwoordelijkheid in het goede samenleven, de politie is daarin het vangnet, het laatste redmiddel, *the last man standing*. Je hoort ook: de politie is er om excessen te voorkomen of te beteugelen. Politie mensen zelf zeggen het zo: 'Wij zijn de mannen en vrouwen die naar voren stappen als het riskant wordt. Wij scheppen orde in de chaos en staan daarvoor paraat.' Politie mensen werken waar het normale leven is verstoord of waar dit dreigt, waar crisis is of dreigt, in het klein en in het groot. En daarnaast staan politie mensen voor de rechtsorde.

3. Politiewerk vindt plaats in de morele ruimte

Werken in het domein van verstoring maakt politiewerk *moeilijk*; het heeft daardoor altijd een *improviserend* karakter. Bovendien speelt het politiewerk zich voor het grootste deel af in de morele ruimte van de samenleving, in het domein van goed en kwaad. De politie zorgt voor de handhaving van de feitelijke én de morele én de symbolische rechtsorde. Zij doet dat door, desnoods met dwang, fout gedrag te begrenzen en het goede te bekrachtigen. De politie bevestigt daarmee in onze samenleving keer op keer wat mag en wat niet mag. Duidelijkheid daarover versterkt gevoel van veiligheid, vertrouwen en rust van de mensen in onze samenleving. Dat gedragen idee van wat mag en wat niet mag, dat is de rechtsorde, waar de politie voor staat. Overigens, de plaats waar de politie dit doet is heel vaak in de micropraktijk van politiewerk, in betekenisvolle ontmoetingen tussen politie mensen en burgers. Vaak één op één, soms grootschaliger. Binnen wettelijke kaders, maar – zoals gezegd – improviserend. Daarom is politiewerk een vak. Het werk wordt niet van boven gereguleerd, maar politie mensen doen het, aan de telefoon, op straat en in de verhoorkamer. Als

Kennelijk is er meer dan ooit **behoefte** aan een gedragen politieverhaal

politieprofessionals staan zij, gebruik makend van hun discretionaire bevoegdheid, voor de opgave binnen de context van het incident het goede te doen.

4. Politiewerk moet deugen

Vertrouwen in de politie blijkt vooral gewekt te worden door persoonlijke ervaringen van mensen met politiewerk. En dan blijkt, vertrouwen wordt meer bepaald door hoe de politie werkt dan door wat ze doet. Tevredenheidsbetuigingen gaan vaak over de menselijke maat, die politiemensen hanteren. We zien dat het scherpst bij wijkagenten, familierechercheurs en familieagenten, maar ook in veel andere situaties. Kritiek is er als politiemensen in hun optreden de morele standaards niet zelf uitleven. Juist in die micropraktijk, in individueel handelen, kan het ook misgaan. Dus goede politiemensen zijn integer, onpartijdig, fatsoenlijk, redelijk, bescheiden, humaan en gematigd. Dat politieoptreden moet deugen, is het allerbelangrijkst in het meest onderscheidende van de politie, namelijk de bevoegdheid om – als het nodig is om haar doel te bereiken – geweld toe te passen. Natuurlijk moet dit binnen wettelijke kaders en proportioneel en subsidiair. De kracht van de dwang- en geweldsmogelijkheid ligt in de terughoudende toepassing ervan, of anders mooi gezegd, door het zolang mogelijk in-reserve-houden. Dat blijkt overigens ook de praktijk te zijn. En dat terwijl de essentie van het moreel gezag van de politie ligt in de permanente mogelijkheid dat dwang of geweld kan worden toegepast. Zolang dit spanningsveld, namelijk het eigenlijk niet willen gebruiken maar als het moet het toch

doen, door de samenleving wordt geaccepteerd, is het geweldsmonopolie van de staat bij de politie in goede handen.

5. De politie moet zich verantwoorden

De politie werkt in ondergeschiktheid en dat is goed, zeker gelet op de bevoegdheden van macht, dwang en geweld. De politie is dienstbaar aan de samenleving en zij moet dit altijd blijven, de politie kan en mag nooit voor eigen doelen gaan. Hieruit volgt dat de politie zich altijd moet *willen* verantwoorden over wat en hoe zij heeft gehandeld. Maar daarmee is de politie geen beleidsinstrument in handen van het bestuur geworden. Bevoegd gezag zijn is niet één op één gelijk met opdrachtgever zijn. Het opereren in het domein van verstoring, van excessen en van kwetsbaarheid zorgt ervoor dat de politie moet handelen in wat voorhanden komt. Verantwoorden moet naar minister en gezag, maar niet minder naar burgers en maatschappelijke organisaties. De politie is evenzeer van de burgers en van de samenleving als van het gezag. Of, zoals ook beschreven, de positie van de politie ligt *tussen* burger en gezag, waarbij beide vertrouwen moeten houden in de goede functieervulling. Om dit goed te doen is de politie steeds in dialoog over haar rol, haar taak en de betekenis van haar optreden. Daarbij komt dat de politie scherven van de verstoring ruimt, maar oorzaken ervan niet kan oplossen. Dat moeten anderen doen. Deze – volgens sommigen *tragische* – positie brengt met zich mee dat zij met professioneel gezag anderen kan aanspreken op hun verantwoordelijkheid om scherven te voorkomen of om samen op te trekken in coalities van veiligheid. Zo heeft verantwoordenede meerdere doelen. Het draagt bij aan het legitimeren van politiewerk, het stelt bestuur én samenleving in staat politieke keuzes *bij* te sturen, er gaat een mobiliserende werking uit naar anderen over hun bijdrage aan het goede samenleven en *last but not least*, het helpt de politie het eigen optreden te evalueren en dus om te leren.

ONTWIKKELEN VAN MORELE KENNIS OOK BIJ STRESSVOLLE SITUATIES

De politie dient geweld tot een minimum te beperken en wanneer het wordt ingezet dient het juist te zijn. Dat vraagt minimaal dat politieagenten een goed beeld hebben van de situatie waarin ze zich bevinden als ze geweld gaan toepassen. Onterecht geweldsmiddelen inzetten omdat het beeld van een situatie niet overeenkomt met de werkelijkheid, is nog steeds immoreel.

De volledige morele kennis heeft ook betrekking op professionele ethiek, persoonlijke moraal en overtuigingen van politieagenten. Er is namelijk ruimte voor elke politieagent om op basis van het eigen perspectief bevoegdheden in te zetten. Elke situatie vraagt een eigen afweging, hierdoor kan het voorkomen dat het generieke van de regels niet goed toepasbaar is voor een specifiek geval.

Morele kennis

Tijdens de IBT¹-trainingen worden politieagenten middels casuïstiek en rollenspellen geconfronteerd met soms lastige situaties waarbij geweldsmiddelen ingezet worden. In die situaties wordt vaak een vorm van reflectie gevraagd over de besluitvorming, keuze van geweldsmiddel, rechtmatigheid van handelen en het beeld dat de politieagent had toen hij

de situatie in ging. Hiermee wordt die morele kennis dus expliciet gemaakt.

Het goed toepassen van elke vorm van morele kennis (zowel wetten en procedures als persoonlijke moraal en professionele ethiek) vereist allereerst dat de *perceptie* van een politieagent overeenkomt met de 'werkelijkheid'. Een 'verkeerde' inschatting van de situatie, kan namelijk leiden tot het toepassen van geweld op verkeerde gronden. Dat zou dan disproportioneel en excessief geweld kunnen zijn en daarmee onethisch en immoreel. Terwijl dat niet de intentie van de politieagent was.

De functie van perceptie in het morele handelen

In de uitvoering van politiewerk is perceptie een uiting van de overtuigingen die politieagenten hebben of de aannames die ze bewust of onbewust doen. Dat kan dus ook gaan over

¹ IBT staat voor Integrale Beroepsvaardigheden Training en voorziet in de naleving van de Regeling Toetsing Geweldsbeheersing Politie (RTGP).

Over de auteur

Ing. Pascal Martens MSc is Strategisch Adviseur Kennis en Onderzoek bij de Politieacademie en voorzitter van het portefeuilleteam Kennismanagement van de Politie.

Sociaal contract

Het sociale contract tussen burgers en overheid schrijft voor dat, als de politie geweld tegen burgers gebruikt, ze dit proportioneel en gematigd doet en er een rechtmatige aanleiding is. Vooral met als intentie om zo min mogelijk geweld te gebruiken. Dit staat ook in de ambtsinstructie voor de politie.

verwachtingen die ze bij een locatie, tijdstip of burger hebben. Daarnaast is het waarnemen zelf een onderdeel van de perceptie en de kwaliteit van die waarneming, vaak onder stressvolle omstandigheden. Belangrijk wordt het dan dus ook dat informatie die vóór een incident onder de aandacht is gekomen van de politieagent bewust wordt gewogen. Dat geldt ook voor de signalen die tijdens het incident worden opgevangen en wendingen in het verloop van het incident. Mogelijk dat het actuele beeld dan bijgesteld moet worden. De perceptie is daarmee een dynamisch geheel dat

regelmatig getoetst moet worden. Perceptie kan niet los gezien worden van de mens die waarneemt. Het is geen logische reeks aan stappen die analytisch uit elkaar gehaald kan worden. Zeker niet onder grote druk (Smit, 2016). Het is echter wel mogelijk om te reflecteren op het eigen gedrag in de betreffende situatie en dit dan vervolgens op enige wijze te toetsen.

Perceptie komt onder druk te staan als mensen onder extreme condities werken. Denk hierbij aan hele spannende of ingrijpende incidenten, maar ook lange periodes

waar juist niets gebeurt kan een vertekende perceptie opleveren (Smit, 2016). Dit vraagt dus om enige verificatie van de perceptie voordat er gehandeld wordt. Zeker als de handeling onomkeerbare gevolgen kan hebben, zoals dat met de inzet van het vuurwapen het geval is. Als de waarneming regelmatig getoetst wordt en de perceptie van een context optimaal verloopt, kan de functie van morele kennis volledig worden benut. De rol die morele kennis dan speelt, heeft betrekking op het doel van het optreden, de grenzen en omstandigheden waarbinnen mogelijk geweld zinvol kan en mag worden toegepast, maar ook het persoonlijk vermogen van de politieagent in kwestie om succesvol en rechtmatig te kunnen handelen. En daar vervolgens ook de verantwoording over af te kunnen leggen.

Zelfkennis en reflectie

Beter gaan percipiëren vraagt om een zekere mate van zelfkennis en de bereidheid openlijk te bespreken hoe je naar een situatie kijkt. De ontwikkeling van die competentie kan heel goed tijdens de opleiding van politiestudenten plaatsvinden. Dat vraagt om docenten die complexe vraagstukken in een dynamische en mogelijk stressvolle politiecontext goed kunnen begeleiden. Een deel hiervan gaat over reflectieve vaardigheden en een deel gaat over het creëren van voorwaarden om denkruimte te behouden tijdens het uitvoeren van politiewerk. Dit vraagt om bepaalde tactieken die rust afdwingen of relatief snel rust terugbrengen in een incident.

Die reflectie kan natuurlijk ook plaatsvinden in het werk zelf. Bijvoorbeeld door het actief organiseren van debriefings na een incident of na een dienst. Daarbij kan ook aandacht gegeven worden aan de mate waarin tactische keuzes hebben bijgedragen aan denkruimte, waardoor er rust en overzicht in een incident mogelijk was. Door de briefing te benutten om aan de voorkant aandacht te vragen voor tactiek en getoetst waarnemen kan er ook gericht op worden gedebriefd. Hierdoor kan er een

Perceptie komt onder druk te staan als mensen onder extreme condities werken

leercyclus in de operatie ontstaan, waardoor politieagenten in toenemende mate bewuster gaan waarnemen, maar ook bespreekbaar leren maken hoe ze naar een context hebben gekeken en waarom er bepaalde keuzes zijn gemaakt.

De permanente zoektocht naar het morele kompas van de politie

Het rijker verantwoord (Nap, Vos & Los, 2020) van handelingen vraagt in de kern om aandacht en daadwerkelijk begrip voor de complexiteit van het politiewerk. Die verantwoording moet in meerdere uitingsvormen af te leggen zijn aan uiteenlopende belanghebbenden binnen en buiten de eigen organisatie. Hierdoor kan namelijk de morele kennis, die onder het handelen verscholen ligt, het meest compleet worden uitgedrukt. De beschikbare morele kennis, het debat erover, de toepassing ervan, het leren nadenken over en reflecteren op het eigen handelen, het daadwerkelijk waarnemen en optimaal percipiëren van de werkelijkheid, en het afleggen van verantwoording over het morele handelen richt uiteindelijk het morele kompas van de politie. Het richten van dat morele kompas van de politie is een permanente zoektocht in een complexe en dynamische samenleving. De politie draagt hierdoor echter bij aan een veilige samenleving en brengt zijn morele opdracht dan op realistische wijze tot stand, waardoor het vertrouwen in de politie kan toenemen.

Dit artikel is gebaseerd op een scriptieonderzoek (Martens, 2019) naar de rol van expliciete morele kennis op het moment dat politieagenten overwegen hun vuurwapen te gebruiken. Deze scriptie is tot stand gekomen binnen de opleiding Master of Science in Policing van Canterbury Christchurch University in samenwerking met de Politieacademie.

Literatuur

- Martens, P. (2019). *A Moral Compass: the role of explicit moral knowledge when Dutch police officers consider using their firearm*. Master Thesis, Apeldoorn. doi:10.13140/RG.2.2.2052572166
- Nap, J., Vos, J., & Los, C. (2020). *Rijker verantwoord*. Politieacademie/RONT Management Consultants/Politie Eenheid Rotterdam.
- Smit, A. (2016). *Tonen van politieprofessie: over treffen van de mens*. Apeldoorn: Politieacademie.

GERRIT DEN UYL,
DIRECTEUR POLITIEACADEMIE

“Relevant onderzoek toepasbaar maken voor de praktijk”

Op 10 maart 2020 werd Gerrit den Uyl geïnstalleerd als directeur van de Politieacademie. De eerste coronamaatregelen waren net ingegaan, dus werden handen niet geschud maar veel gewassen. Niet gezoend, wel onwennig gehoest in de elleboog. Kort daarna werd de eerste lockdown afgekondigd en ging ook het academiegebouw dicht. Dat werd een andere start dan gedacht.

Voor Gerrit was het inderdaad een onverwachte wending. “De impact hiervan voor de studenten, de medewerkers en de bedrijfsvoering was groot. Ik vind dat we met zijn allen een prestatie van formaat hebben geleverd om zo snel om te schakelen van klassikaal naar digitaal onderwijs. Andere onderwijsinstellingen zijn bij ons komen kijken. Zij vonden dat we het best goed en snel gedaan hebben.” Wat hielp, was dat studenten vaak al ervaring hadden opgedaan met digitaal onderwijs.

Hoe verliep de transitie naar digitaal onderwijs?

“Veel van onze docenten hebben in korte tijd moeten leren wat het betekende om hun les te digitaliseren.” Ook op dit vlak heeft iedere docent zijn of haar eigen kwaliteiten; met

dat inzicht ging het steeds beter. “Het was best even zoeken wie wat het beste kon. Eerst wilde elke docent een eigen camera en eigen opnames. Maar niet elke docent hoeft hetzelfde filmpje te maken.” Op de verschillende locaties van de Basis PolitieOpleiding (BPO) wordt immers vanuit hetzelfde curriculum onderwijs verzorgd. “Dus gebruikmakend van elkaars kennis en kunde werd al snel duidelijk wie handig was in techniek, wie gemakkelijk voor de camera sprak.” Zo kon er snel redelijk professioneel digitaal onderwijs aangeboden worden. Toch was het verzorgen van interactieve lessen best lastig, met een BPO-klas van 24 studenten. “Dat is eigenlijk te groot. Het nieuwe onderwijs, dat met leerteams van acht studenten werkt, is daarvoor meer geschikt.” Fysieke handelingen oefenen, zoals zelfverdediging of werken met pepperspray, zijn fysieke

“Studenten moeten
zich hier veilig voelen
om te leren”

Tekst: Annika Smit & Marcel Bruinsma • Foto's: Joop Binsma

lessen gebleven.

Kwam de voortgang van de studie voor studenten niet in gevaar?

“Voor BPO hebben we na de startproblemen alle lessen kunnen verzorgen, voor de Voortgezette PolitieOpleidingen (VPO) is dat 80%. Opmerkelijk misschien, maar we hebben bijna geen ziekteverzuim onder docenten gehad. We hebben wel een paar keer een klas naar huis moeten sturen vanwege een of meerdere besmettingen bij studenten.” De uitdagingen lagen vooral op ander gebied. “Qua bedrijfsvoering hebben we sterk moeten investeren in spullen voor informatievoorziening thuis en het inrichten van thuiswerkplekken. Andere onderdelen van het korps kwamen kijken hoe wij met MS-teams werken omdat het bij hen haperde en wij een goede modus hadden ontwikkeld.” Onderwijs moest zoveel mogelijk doorgaan.

“Dat vroeg deels om maatwerk en deels om extra maatregelen ter bescherming van de mensen omdat ze enerzijds vanuit huis

moesten werken, maar anderzijds juist wel fysiek aanwezig moesten zijn om les te geven.” Locaties moesten veelal open blijven. Soms door de aard van het werk, maar soms ook de persoonlijke woonsituaties maakten dat het niet altijd mogelijk was om thuis te werken. “Dat leverde ook wel eens kritische vragen op van mensen die niet hier naartoe kwamen. Of heel voorzichtig waren en zich niet veilig voelden als ze wel moesten komen voor een klus.” Het leidde soms ook tot stevige discussies. “Bijvoorbeeld met de rijdocenten: hoe veilig was het nog om samen in een auto te zitten? Maar we zijn er elke keer wel met elkaar uitgekomen hoe te handelen.” Alle beperkingen en andere onderwijsvormen maakten dat in enkele gevallen een toets niet afgelegd kon worden. “De vraag werd in de gevallen waarin het niet om een zwaar onderwijsonderdeel ging: krijgt iemand dan wel een diploma?” Dit had natuurlijk behoorlijk wat voeten in aarde en is afgestemd met korps en examencommissie. Die studenten hebben hun diploma wel gekregen. “Diversiteit en weerbaarheid vind ik belangrijker dan verkeersregeltjes.”

Hoe hangt de vlag er nu bij?

“Eigenlijk moet je dat niet aan mij vragen, maar aan anderen.” Gerrit ziet ondanks alle coronamaatregelen de bedrijvigheid nu terugkeren. “Langzaam begint het weer wat drukker op de locaties te worden, er starten ook weer volle lichten BPO-studenten.” Gerrit zegt met drie hoofdzaken goed op weg te zijn.

“*Ten eerste* is het nieuwe basisonderwijs uiteraard net begonnen. We vinden het allemaal een goed ontwerp, maar het is en blijft spannend. We weten als Politieacademies pas aan het eind van de opleiding of het goed ontwikkeld was. En pas twee jaar daarna in de praktijk hoe goed de nieuwe korpsleden echt opgeleid zijn.” Die vraag moet dan vooral ook aan de praktijk zelf gesteld worden.

“Als *tweede hoofdpunt* proberen we eerder scherp te krijgen van het korps wat hun vraag is. Dit is nog steeds een moeizame weg. De komende vijf jaar vertrekken rond de 17.000 korpsleden,

Opbouw en leidende principes

VERNIEUWDE BASIS POLITIEOPLEIDING

Door: Ilona Slot

De nieuwe basis politieopleiding PO21 duurt twee jaar. De opleiding bestaat uit een *basisdeel* en een *uitstroomprofiel*, namelijk: Gebiedsgebonden politie of Opsporing (gericht op veelvoorkomende criminaliteit).

Het basisdeel (15 maanden) richt zich op het politiewerk in de basisteams dat op agenten afkomt (vooral reactief). Hierbij wordt verwacht dat de politie een stap naar voren doet en optreedt om de rechtsorde te handhaven en hulp te verlenen aan hen die dat nodig hebben. De focus ligt op het bijdragen aan incidentafhandeling en afhandelen van opsporingsonderzoeken in de basispolitiezorg.

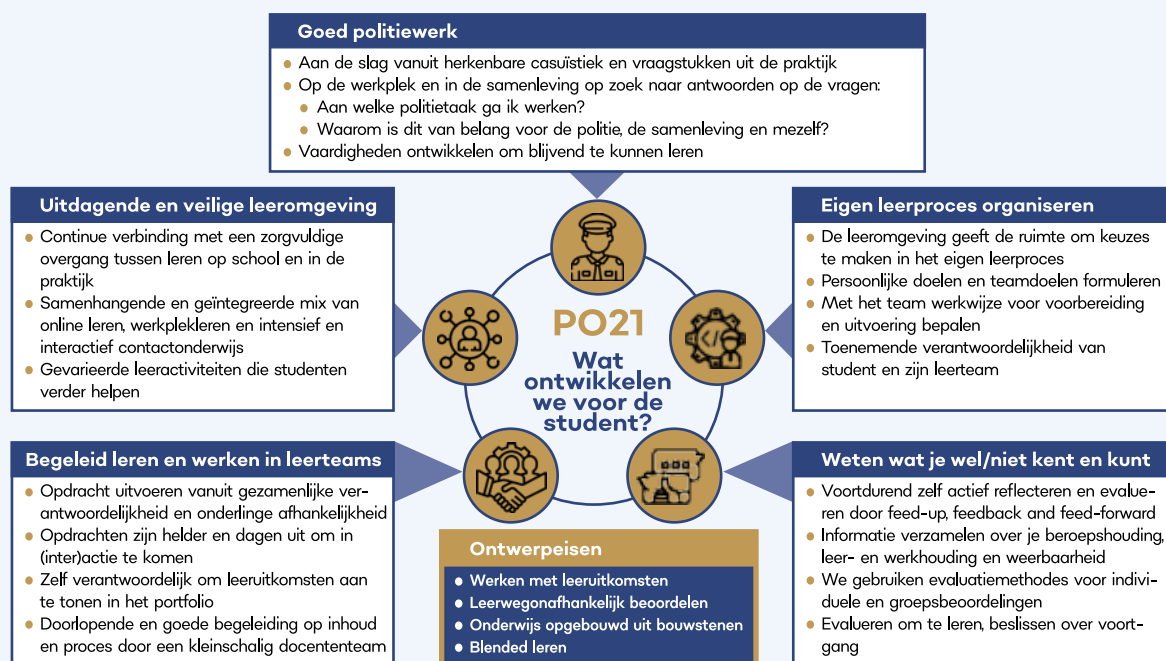
Het uitstroomprofiel (9 maanden) richt zich op het politiewerk dat het basisteam/agent zelf initieert (dus meer proactief). Hier wordt verwacht dat er vanuit een probleemanalyse een gedegen voorbereiding plaatsvindt en vaak samen met partners (intern en extern) op basis van een plan van aanpak wordt opgetreden. Afhankelijk van het uitstroomprofiel ligt de focus op het oppakken van werkzaamheden in de GGP of de Opsporing (gericht op veelvoorkomende criminaliteit).

Leren en werken

De opleiding kent onderwijsdagen en praktijkdagen. Op onderwijsdagen wordt ingegaan op wat de studenten in de praktijkdagen tegenkomen. Samen met de docent reflecteren de studenten op wat ze meemaken en verdiepen of verbeteren ze hun kennis en vaardigheden. Met de praktijkbegeleider kan dan gelijk de week erop deze verdieping of verbetering worden toegepast in de praktijk. De student wordt gedurende de hele opleiding begeleid door een vast begeleidingsteam, dat bestaat uit een docent, een praktijkbegeleider én een trajectbegeleider. De opleiders, begeleiders en leiding (PA, operatie en OBT) faciliteren de student in wat hij nodig heeft om zijn startbekwaamheid te ontwikkelen en aan te tonen en hem leren daar zijn verantwoordelijkheid in te nemen.

Vijf leidende principes

De opleiding is vormgegeven aan de hand van vijf leidende principes:

“Het zou **mooi** zijn als korpsleden hun kennis voor het onderwijs inzetten en dan weer de **praktijk** ingaan”

dus zowel bij VPO als bij BPO zal een gigantische vervangingsvraag komen. Hoe leid je al die mensen op? We hebben nu wel de afspraak met het korps kunnen maken dat er twee jaar vooruit gekeken wordt. En dat wij als Politieacademie dan ook gelijk de middelen krijgen om daaraan uitvoering te kunnen geven, zodat je de tijd hebt om zowel het benodigde docentenkorps als de bedrijfsvoering goed te kunnen organiseren.” Als voorbeeld noemt Gerrit hoe de verbinding tussen BPO en VPO nu beter werkt bij de inzet van docenten. “Momenteel hebben we te weinig docenten in het BPO. Dat wilden we veranderen door docenten uit het VPO in te zetten, wat wel betekent dat we opleidingen daar niet uitvoeren. Dat heeft consequenties voor het korps en dat wilde men ook niet. Dus krijgen we nu extra mensen om de sterkte van BPO in overeenstemming te brengen met de onderwijsvraag.”

“*Ten derde* moet de verbinding naar de wetenschap beter.” De Politieacademie moet herkenbaarder worden in het land met haar sector Kennis en Onderzoek. “Dat vereist ook een betere samenwerking en uitwisseling tussen de eigen sectoren Onderwijs en Kennis & Onderzoek. Het gaat erom dat we goede, start bewaarde politiemensen afleveren.” Voor Gerrit is het evident dat dit vraagt om goede integratie van onderzoeksresultaten in het onderwijs, voor stelselmatige verbetering op basis van actuele inzichten. “De rol van deze sector moet als een kritische spiegel zijn.” Kennis en onderzoek moeten daarbij wel van elkaar onderscheiden worden. “De juiste kennis en toepassing daarvan is relevant voor de kwaliteit van het korps en ons onderwijs. Welke bronnen zijn er, welke gebruik je, welke

kennis is gevalideerd? De Politieacademie streeft naar een positie als erkende en gewaardeerde bron van kennis.” Onderzoek gaat over iets anders dan hapklare brokken kennis. “De basis voor goed onderzoek is nieuwsgierigheid. Je wilt iets weten wat er juist nog niet is. Uit het verleden halen of vooruit kijkend naar wat gaat komen, naar wat in de toekomst kan. Dat kan tot nieuwe kennis leiden.” Gerrit heeft geen cijfermatig onderzoek à la Rekenkamer voor ogen, maar wil dat relevante onderzoeksvelden verbonden worden en toepasbaar gemaakt, om de praktijk te verrijken. “Kritische vrienden zijn niet verkeerd.” Samenwerkingen in onderzoek tussen de eigen sectoren onderwijs en onderzoek zijn van groot belang, ook in het MBO. Dat komt bijvoorbeeld binnenkort met de nog aan te stellen practor divers vakmanschap tot uitdrukking in het BPO.

Hoe ziet de (vernieuwde) samenwerking met andere opleidings- en kennisinstellingen eruit?

“We moeten niet denken dat we alles zelf binnen de eigen muren moeten doen, een deel kan je uitbesteden of juist binnenhalen.” Gerrit verwijst naar een recente samenwerkingsovereenkomst. “Onlangs hebben we een convenant getekend om een centrum voor veiligheid en digitalisering op te richten, een kenniscentrum dat zich richt op digitale veiligheid, fraude en opsporing. Inhoudelijk zijn het vooral Universiteit Twente, Saxion en de Politieacademie die deze samenwerking vormgeven.” Ook de gemeente Apeldoorn, de Koninklijke Marechaussee, het ROC Aventus, de Belastingdienst en een flink aantal Apeldoornse ondernemers doen mee. Daarnaast is er samenwerking met verschillende universiteiten, waaronder Leiden en Twente, voor het inrichten en uitvoeren van specifieke politiestudies. “Qua efficiëntie en effectiviteit in het organiseren van samenwerking, kunnen we nog wel wat leren van Defensie, hoe zij haar Nederlandse DefensieAcademie (NLDA) heeft ingericht en laat functioneren.”

Het hoger onderwijs is ook een relevant onderdeel voor de Politieacademie. “In het Landelijk Functiehuis Nationale Politie (LFNP) is maar

10% ingericht op hbo-niveau, maar toch is dat nog steeds een niet te missen percentage en betreft het kennisintensieve functies. We hebben nu een nieuw ontwikkeld programmaplan voor ons hoger onderwijs, waarvan de huidige kwaliteit nog wel een zorgpunt is. Twee jaar geleden hebben we een gele kaart van de NVAO gekregen die nu is ingetrokken. Praktijkbegeleiding is nu weer op orde en daarnaast was het wetenschappelijke niveau van de scripties omhoog gebracht. De methoden van onderzoek en beoordeling daarover lieten te wensen over. Daar hebben we de afgelopen tijd fors in geïnvesteerd en de nodige verbeteringen weten te realiseren. De positie en toegevoegde waarde van de hbo-opleiding Master Tactisch Leidinggeven (MTL) is nu nog wel een vraag: wat wil het korps met deze afgestudeerde medewerkers? Het lijkt een beetje op de start van de researchkundige masters in 2010. De vraag was toen ook al: wat kunnen deze nieuwe medewerkers nu extra toevoegen aan de opsporingspraktijk?"

Hoe staat het met de kwaliteit en diversiteit van het docentenkorps?

De bedoeling is dat op korte termijn ook samen met het korps een visie op hoger opgeleiden wordt ontwikkeld. Welke opleiding op de niveaus 5, 6 en 7 en welke hoeveelheden? Dan kunnen we toekomstgericht investeren in collega's en passend opleiden.

"Als je aan het laatste werkt, werk je meteen ook aan het eerste. We werven volop nieuwe docenten. Het voordeel is nu dat korpsleden deels in dienst kunnen blijven in een eenheid en deels op de Politieacademie werken. Daarnaast beogen we ook functieroulatie

te versterken. Er lopen hier docenten rond die zeggen dat het inrichten van het nieuwe BPO-onderwijs al hun vierde onderwijsreorganisatie is. Wat zegt dat over hen? En hun eigen ontwikkeling en verandering?" Uitwisseling van onderwijs en praktijk is cruciaal. "Het zou mooi zijn als veel meer korpsleden een paar jaar hun kennis voor het onderwijs willen inzetten en dan weer terug gaan de praktijk in." Daarbij is heterogeniteit van groot belang. "We streven naar een steeds diverser docentenkorps, maar realisatie daarvan blijft moeizaam. Korpsleden die in deze doelgroepen vallen, zijn vaak met gouden draden aan hun eenheid gebonden. Deeltijd docentenfuncties helpen hierbij."

Hoe wordt in de opleiding omgegaan met diversiteit?

Gerrit wil vooral ook naar onderliggende morele waarden kijken. "We vinden drie lijnen belangrijk: als organisatie willen we divers zijn, alle medewerkers moeten zich veilig voelen." Dit gaat om aandacht en zorg voor het eigen personeel. "Daarnaast moeten studenten zich hier veilig voelen om te leren, fouten maken mag als het helpt te leren; wel binnen de grenzen van het acceptabele en het fatsoenlijke. Maar ook dat zij ongeacht hun afkomst, geslacht of wat dan ook, zich hier überhaupt veilig voelen. Ten derde moeten we voldoen aan de onderwijsopdracht om mensen af te leveren die in de huidige, zeer diverse maatschappij kunnen werken." Daarin mag het dus juist niet uitmaken welke achtergrond iemand heeft, het gaat erom dat een politie-medewerker om kan gaan met wat anders is dan hij of zij gewend is. "Wij moeten ze hier al leren pluriform te kijken en te handelen, psychologische en morele weerbaarheid te tonen en verder versterken. Dat zie ik als een van de grootste opgaven waar we als academie nu voor staan."

In het verlengde hiervan hoort Gerrit nogal wat signalen over weerbaarheid van studenten. "Wat wel opmerkelijk is, is dat docenten melden dat zij steeds vaker studenten zien binnenkomen met een rugzakje, gevuld met mentale problemen vaak uit hun jeugd. Zoals

Over de auteurs

Dr. Annika Smit is lector Weerbaarheid aan de Politieacademie in Apeldoorn. www.politie-academie.nl
Marcel Bruinsma is associate partner bij Verbetorforum. www.verbetorforum.nl

weinig affectieve aandacht in het vaak gebroken gezin, opgegroeid in een achterstandswijk met veel sociale problemen, en die toch sneller onzeker of angstig worden, zich niet 'bloot durven te geven' bij stressoefeningen in de opleiding." Gerrit kijkt ook naar IDU (In-, Door- en Uitstroom) om hier scherper in te worden. "Deze signalen worden markanter omdat docenten meer en meer tijd moeten besteden om deze mensen binnen te houden. Dit zou een interessant onderwerp van onderzoek kunnen worden. Is er een relatie tussen gebleken mentale weerbaarheid in de opleiding en het stabiel functioneren als politiemedewerker daarna in de praktijk?"

De Politieacademie is ook verantwoordelijk voor de kwaliteit van de korpsleden die de nieuwe studenten in de praktijk begeleiden. Hoe houdt zij dat op peil, hoe check je of die korpsleden ook een hoge standaard aanhouden voor wat betreft de ethische en morele waarden?

"Het tweede jaar BPO in de nieuwe opleiding is werkend leren. Werken is dus het middel om te leren. Daar hamer ik echt op, het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van korps en de Politieacademie. Zo gaan we de opleiding voor praktijkbegeleiders verbeteren en ook verplicht stellen." Die opleiding voor begeleiders levert ook weer praktische uitdagingen op. "We merken wel dat dit door korpsleden als een extra belasting wordt ervaren naast hun toch al hoge werkdruk. Soms is dat een reden voor mensen om af te haken. Dit is echt een zorgpunt voor zowel ons als het korps."

Er loopt ook een discussie met het korps over de uitval van studenten gedurende de gehele opleiding, dit is momenteel 15%. "Let wel, niet alleen door studieresultaten, ook doordat studenten gedurende de opleiding ervaren dat het politievak hen toch niet past, inhoudelijk of ze kunnen het fysiek of mentaal niet aan. Dat vinden wij als opleider acceptabel; voor het korps is het soms een beetje zuur. Er is immers vaak al een langere periode tijd, energie en budget in die persoon gestoken die vervolgens toch weer een lege formatieplaats achterlaat. En die wordt pas later met een nieuwe student weer opgevuld." Er stromen nu vooral studenten in die al in het korps werken, of die al een mbo-opleiding hebben afgerond, andere werkervaring hebben en soms uit een diversiteitsdoelgroep komen. Het effect hiervan op die 15% is nog niet bekend.

Op onze vraag hoe de Politieacademie eruit ziet als Gerrit – die in principe voor zes jaar heeft getekend – vertrekt, blijkt hij zijn klassiekers ook te kennen. Zijn antwoord stond bijna letterlijk genoemd in de beleidsplannen van 2010: "Dan staat er het opleidingsinstituut dat door studenten goed gewaardeerd wordt, die startbekwaam afgeleverd worden tot volle tevredenheid van het korps en de samenleving." "Ik ben wel echt van de studenten", voegt Gerrit hieraan toe. "Je bent er toch om dienders op te leiden."

Medio 2026 mogen we terugkomen, voor het 'echte antwoord'.

Peter Slort MPA

*Vertegenwoordiger van het
Ministerie van Justitie en Veiligheid
op de Nederlandse ambassade in Washington*

Amerikaanse politie onder vuur

In een oogwenk besluit politieagent Nick Reardon te schieten. Hij moet wel. In een chaotische situatie op straat in Columbus, Ohio, ziet hij dat de 16-jarige Ma'Khia Bryant, zwaaiend met een mes, een jonge vrouw dreigt neer te steken. Agent Reardon twijfelt geen moment, schiet raak en redt daarmee (mogelijk) het leven van de jonge vrouw. Treurig genoeg wordt de verdachte dodelijk geraakt.

In een andere tijd was Reardon ongetwijfeld beloond voor zijn razendsnelle, koelbloedige optreden. Maar de tijdgeest is veranderd. Door diverse incidenten van buitensporig politiegeweld is het vertrouwen in de politie vooral onder zwarte Amerikanen tot een dieptepunt gedaald. Elke nieuwe geweldsaanwending door de politie wordt daardoor op voorhand geframed als buitensporig en onrechtmatig.

Dat overkomt ook agent Reardon. Basketbal-megaster LeBron James – met vijftig miljoen volgers – zet Reardons foto op Twitter met de waarschuwendende tekst: 'YOU'RE NEXT'. Later verwijdt hij de foto, maar verzucht 'so damn tired' te zijn 'of seeing Black people killed by the police'. Volgens een Harvard-studie in 2020 hebben African Americans een drie keer grotere kans dan witte Amerikanen om door de politie te worden doodgeschoten. In Chicago is deze kans zelfs zes keer groter. Na de dood van George Floyd kwam de opgekropte woede over politiegeweld en de achtergestelde positie van veel zwarte Amerikanen tot een uitbarsting. Maandenlang waren er in tal van steden Black Lives Matter-demonstraties (en rellen) met als eis: de politie moet veranderen! Volgens een recente enquête van de Washington Post vinden zes op de tien Amerikanen dat inmiddels ook.

De New Yorkse professor Alex Vitale heeft een oplossing. In zijn in 2017 verschenen boek 'The End of Policing' pleit hij voor het ontmantelen van de politie en het verschuiven van politiebudgetten naar maatschappelijke

voorzieningen. In Minneapolis volgde de gemeenteraad zijn advies op. Zij besloot eerst 'to defund the police' en uiteindelijk tot opheffing van het korps, ten voordele van een nieuw op te richten gemeentelijke veiligheidsdienst. Maar zover kwam het niet. Een deel van het politiekorps kwam ziek thuis te zitten en een ander deel ging met vervroegd pensioen. Het moreel bij de collega's die nog wel dienst deden, was laag. Bovendien werden

zij terughoudend in hun optreden uit vrees om in een schietwaardige situatie te belanden.

De gewelddiscriminatie in Minneapolis steeg explosief en daarmee ook de roep van burgers om politiebescherming. De gemeenteraad trok haar besluit in en stelde \$6,4 miljoen beschikbaar voor het werven van extra agenten.

Voor het afschaffen van de politie is – vooralsnog – weinig draagvlak. Maar wel voor politiehervorming. In veel staten worden opleidingen uitgebreid, geweldsinstructies aangescherpt, bevoegdheden ingeperkt en het toezicht op de politie versterkt. En er is een collectief besef dat de politie wordt overvraagd en niet de oplossing is voor elk maatschappelijk probleem.

Dit leidt tot initiatieven waarbij zorggerelateerde meldingen, zoals verwarde personen, verslaafden of daklozen, worden afgehandeld door zorgdiensten of door gecombineerde politie-zorgkoppels. De belangrijkste uitdaging voor politiechefs is het (her)winnen van het vertrouwen van de bevolking door transparant te zijn, te investeren in diversiteit en verantwoording af te leggen. En intern het moreel hoog te houden, zodat collega's risicovolle meldingen niet gaan mijden. Eén dag voordat agent Reardon zijn noodweerschoten afvuurde, werd in dezelfde staat Ohio een 13-jarig meisje door een leeftijdsgenootje doodgestoken. Helaas was er toen geen collega in de buurt die haar het leven redde.

→ Reageren? peter.slort@minbuza.nl

OP ZOEK NAAR ÉÉN VERBINDEND VERHAAL VAN EN VOOR DE POLITIE

“WE WISTEN DAT HET ÉCHTE VERHAAL
VAN DE POLITIE OOK DILEMMA’S ZOU
MOETEN BEVATTEN”

Eén verhaal maken van en voor de hele politie.

Kan dat überhaupt? Mirjam Otten (directeur Communicatie politie), Caroline Idema (programmamanager bronverhaal politie) en Johannes van de Bank (verhalenexpert Sabel Communicatie) ondervonden van wel en delen hoe dit is gelukt en waarom zo’n collectief verhaal eigenlijk belangrijk is.

Waar begon de zoektocht naar één gemeenschappelijk verhaal?

Caroline “De politie is van zichzelf al een zeer verhalende organisatie. Zelf startte ik ooit bij de zeehavenpolitie en toen merkte ik dat al. Er werden verhalen verteld en gedeeld om te verwerken en te verbinden. Toen werden we in 2012 de nationale politie. Eén politie, met ruim 63.000 medewerkers, de grootste publieke organisatie van Nederland.

De organisatie kreeg een grootschaliger karakter. Dat deed iets met het gevoel van nabijheid en verbondenheid voor veel collega’s. Collega’s gaven de laatste jaren ook in onderzoeken aan dat ze zich minder verbonden

voelden met de organisatie. Maar... dat ze tegelijkertijd wel een hoge mate van verbinding voelen met het politievak. Dat zorgde ervoor dat we dachten: wat nou als we één verhaal proberen te maken dat de rode draden en de gemeenschappelijke vertrekpunten bevat die voor collega’s uit verschillende werkvelden en eenheden hetzelfde zijn. Dan kom je echt tot het gemeenschappelijke waarom. Tot een verhaal dat verbindt. En er is al veel dat ons verbindt, ook onder de waterlijn. Al die vertrekpunten kwamen zonder wroeten in de verhalen van collega’s naar boven.”

Mirjam “In het begin was ik best een beetje sceptisch. We hadden immers al zoveel

Mirjam Otten:

“Ik vind het ’t allerkrachtigst dat we in het verhaal ook de **dilemma’s durven benoemen**. Ook in het lastige en frustrerende zit de **erkenning**. Niet alles mooi poetsen, maar **eerlijk benoemen**. En daarnaast het aspect van naar voren stappen, waar anderen dat niet doen. Dat raakt voor mij de **kern van het politiewerk**.”

teksten: een duidelijke missie, maar ook koersdocumenten, beleidsvisies en nog veel meer. En ik dacht ook: een verhaal, een corporate story zo je wilt, neemt cynisme en gebrek aan vertrouwen niet weg. Maar ik ben verrast en dat verrassende zit ’m in het feit dat we een voor iedereen herkenbaar verhaal uit onze mensen hebben opgehaald. Een verhaal in heldere en krachtige gewone-mensentaal.

Die waren we een beetje kwijtgeraakt; in een grote organisatie wint de beleidstaal veel terrein. We merkten direct van hoog tot ‘laag’ dat er waanzinnig veel enthousiasme was voor dit verhaal in deze taal. Juist omdat de bedoeling en het waarom van politiewerk er zo klip en klaar in naar voren komen. Onze organisatie bestaat uit politie-mensen, operationeel en niet operationeel. En die worden geactiveerd door taal die ook het gevoel raakt.”

Johannes “Het verhaal van de politie geeft gemeenschappelijke taal aan deze grote organisatie en haar mensen. Dat zorgt voor herkenning en erkenning. Het stelt mensen in de gelegenheid om vervolgens hun eigen verhaal te koppelen aan taal uit dat collectieve bronverhaal. In het bronverhaal gaat het bijvoorbeeld over het blauwe hart van politiemensen dat soms ook bont en blauw is door alles wat ze meemaken. De ene collega herkent zich in het blauwe hart en illustreert dat met een fraai verhaal vol trots, terwijl een andere collega erkenning voelt doordat ook de verruwing die het werk kenmerkt, wordt benoemd.”

Hoe is dit verhaal tot stand gekomen?

Caroline “We zijn gestart vanuit de wens om te bouwen aan vertrouwen en verbinding

Caroline Idema:

“Het zit voor mij vooral in de **paradoxen**. Ik hou qua **retoriek** heel erg van de zin ‘ze noemen ons juten, wouten, popo’s, flikken’, omdat meteen duidelijk wordt dat dit verhaal **geen ‘pleaser’** is. Iedereen vindt iets van deze taal. En – net als Mirjam – de zin: ‘wij zijn de mannen en vrouwen die **naar voren stappen als het riskant wordt**’. Dat geeft me kippenvel. De **moed** en **betrokkenheid** die daaruit spreekt, daar zit zoveel achter.”

Johannes van de Bank:

“In het verhaal gaat het ergens over het feit dat politie ook ziet wat er **achter de voordeur** speelt. Daar heb ik zoveel treffende voorbeelden van gehoord. En het bont en blauwe hart.”

onder collega's. Het voelde best spannend om het verhaal te gaan ophalen bij de collega's. Ook omdat we vanaf het begin wisten dat dit geen puur hosanna-verhaal ging worden. We waren er vanaf de start van overtuigd dat het échte verhaal van de politie ook dilemma's zou moeten bevatten. Dat we er niet omheen zouden kunnen om ook te benoemen wat schuurt. De schaarste, de hoge werkdruk, de verharding van de maatschappij.

Als je alleen de nadruk legt op de trots, schaad je het interne vertrouwen eerder dan dat je het opbouwt. Het verhaal is veel geloofwaardiger als het taal geeft aan het gevoel van de mensen. En wie kent dat gevoel nou beter dan de mensen zelf? Daarom zijn we het verhaal (pre corona) daadwerkelijk gaan ophalen door ons oor te luister te leggen in het korps. We hebben alle organisatieonderdelen bezocht, van Groningen tot Limburg. Uiteindelijk spraken we met honderden collega's uit allerlei functies, in groepen van twee tot twintig.”

Johannes “Het was heel bijzonder wat er in die groepen ontstond. Collega's spraken open over hun gevoel. Het waren geen huilie-huiliesessies, hoor. Hoewel, af en toe... maar er werd ook vreselijk veel gelachen. De sfeer was vaak afwachtend bij de start, maar dan al snel verbindend en nieuwsgierig naar elkaar. De rode draden uit al die prachtige drijfveren en voorbeelden zitten nu verweven in het bron-verhaal. Een verhaal dat de harten van collega's raakt, omdat het ook uit hun harten komt.”

Mirjam “We hebben bij de start ook met de leiding afspraken gemaakt over het proces. Het is geen verhaal van de top geworden,

maar echt van de collega's zelf. Dat hebben we geborgd door met de toenmalige korpschef af te spreken dat we dit verhaal volledig uit de mensen zouden halen en dat de inbreng van de top zo minimaal mogelijk zou zijn. Dit is door de huidige korpschef ook omarmd en daarom ligt er nu een geloofwaardig en authentiek verhaal.”

Hoe gaat dit verhaal zijn weg vinden binnen en buiten de politie?

Mirjam “We hebben nu een bronverhaal van en voor de politie. Een verhaal dat niet schuwt wat er schuurt en tegelijkertijd woorden geeft aan het bijzondere karakter van het politiewerk. Ik hoop en zie allereerst dat iedere collega die het verhaal hoort of leest, zich trots en bevestigd voelt in het feit dat hij of zij uniek werk doet in een unieke organisatie. Dat alleen al is wat mij betreft heel veel waard. Want politiemensen zijn nog wel eens geneigd om hun werk als gewoon te beschouwen, en de maatschappelijke waardering te onderschatten. Recentelijk tijdens de avondklokrellen toen er meer maatschappelijke waardering voor ons werk werd geuit, zagen we het positieve effect daarvan intern terug. Ik ben ervan overtuigd dat dit verhaal eraan bijdraagt dat we niet altijd bevestiging van buiten nodig hebben, maar dat we zelfbewust kunnen zijn over van het bijzondere karakter van wat wij dagelijks doen.”

Johannes “We noemen het verhaal niet voor niets steeds een bron-verhaal. Ik zie het als een bron van gemeenschappelijke taal, van rode draden en gedeelde waarden, waaruit de

collega's kunnen putten. De een voelt veel bij een alinea over samenwerking, de ander bij een zin over door het vuur gaan voor de samenleving. Beide is helemaal goed. Niemand hoeft het uit zijn hoofd te leren, maar ze kunnen het wel toepassen in gesprekken, speeches, updates op social media of ontmoetingen in de privésfeer waar het werk ter sprake komt."

Mirjam "We gaan het verhaal breed delen, maar wel op een organische manier. Zelf zou ik het mooi vinden als veel collega's het verhaal gaan voorlezen. Aan elkaar, aan anderen. Dat heb ik nu meerdere keren meegemaakt en telkens als een politie-collega dit verhaal hardop leest, zie ik dat het mensen raakt. Degene die het voordraagt en allen die luisteren. Mijn conclusie: daar gebeurt dus iets. Verder wil ik dat we het niet te instrumenteel aanvielen,

maar dat we ons ook laten verrassen door wat er allemaal mee gebeurt."

Caroline "Voor sommige groepen binnen de organisatie zijn specifieke toepassingen denkbaar. Vanuit communicatie kunnen we uit het bronverhaal putten voor interne campagnes en externe media-optredens. Voor leidinggevend is het bronverhaal bruikbaar als gesprek-starter om zaken bespreekbaar te maken in hun teams. Bijvoorbeeld dilemma's. Ze kunnen dan taal gebruiken uit het bronverhaal om de dialoog aan te gaan."

Mirjam "De komende periode helpen we op veel plekken binnen de politieorganisatie met het doorvertalen en het toepassen van het verhaal in de praktijk. En gaan we op de voet volgen waar en op welke manieren het resoneert. Ik ben daar zeer nieuwsgierig naar." •

TIKKIES TEGEN HET WIEL

Voeden van dialoog over politiefunctie

Wat voor politie willen we zijn of zijn we aan het worden? Gaat het nog wel de goede kant op? Die vragen zag Jan Nap steeds opduiken in het KMT (Korps Management Team) en politiechefs onderling bij vraagstukken over inrichting of gebiedsgebonden werken. Nap: “De vraag werd nooit uitgesproken, maar was sluimerend, kreeg geen opvolging.” In oktober 2018 schrijft hij er ‘een stukje’ over voor het KMT: ‘In naam der wat?’. “Het is een vraag die me al lang bezighoudt. Ook al in de inleiding van mijn proefschrift¹. Het is te vaak: ‘Je moet gewoon zus of zo handelen’, maar dat geeft geen antwoord op de vraag. In naam der wet is te schraal.”

¹ <https://dare.uva.nl/search?identifier=19d45988-c6da-4cb0-9ae2-008ef628408a>

Over de auteurs

Dr. Annika Smit is lector Weerbaarheid aan de Politieacademie in Apeldoorn. www.politie-academie.nl

Drs. Luuk van Spijk is als procescoördinator Kennis & Onderzoek aan de Politieacademie gericht op verbinding van kennis en onderzoek met politiepraktijk en -onderwijs.

We interviewen Jan Nap en Guus Meershoek, beiden lector aan de Politieacademie, over een bundel die zij aan het redigeren zijn met essays van collega-lectoren en onderzoekers over de politiefunctie. Dit interview heeft als aanleiding de aanstaande verschijning van deze bundel – maar gaat al snel over het onderliggende doel van de bundel: het stimuleren van een reflectieve dialoog over de sluimerende vragen die er zijn over de politiefunctie. En de betekenis die wetenschappelijke onderzoekers in die dialoog kunnen hebben. Het KMT erkent deze schraalte, maar wil geen dikke boeken. Nap vervolgt: “Ze beamen dat het een belangrijk thema is, maar zitten niet te wachten op inbreng van geleerden. Ons idee is om niet eens in de dertig jaar een groot

document te maken, maar dat het normaler wordt om reflectiever te zijn: wat ontwikkelt zich nou in de praktijk? Daar systematisch bij stilstaan. Niet blowen over de gedroomde politiet situatie maar er vragen over stellen, allerlei mensen uitnodigen om dat gesprek te voeden. Niet alleen het KMT, de hele politie zou daar systematisch bij stil moeten staan.”

Nap ziet ook een rol weggelegd voor zijn collega-lectoren en onderzoekers van de Politieacademie. Met Jaco van Hoorn doet hij hen de uitnodiging; het is de start voor de nog te publiceren essaybundel ‘In naam der wat?’. Lectors en onderzoekers beschrijven daarin welke ontwikkeling zij zien, waar hun zorg of vraag zit en waar zij een relevant perspectief zien. Guus Meershoek benadert hij als

mederedacteur. Meershoek: “De politie heeft de neiging om kennis over haar optreden naar binnen te zuigen, af te sluiten van de samenleving. Als je je zoals ik met politieonderzoek bezig houdt, moet je een mentale inspanning leveren om vanuit maatschappelijk perspectief naar de politie te kijken. Het vraagt verschillende dingen om dit perspectief goed in te kunnen brengen. Een van de dingen is dat je meningsuitwisseling, gedachtewisseling wil hebben. Dat zit in deze bundel.”

Nap hoopt dat de artikelen worden opgevat als vraag, een spiegel. “*Hé, ziet de politie er zo uit in jouw beeld? Is dat wat ik zou willen, waar ik met de politie op uit ben?* Ik hoop dat de bundel weer een indringende vraag aan politieleiders is: wat zich aftekent en wat jullie als lectoren waarnemen, wat heeft het mij te zeggen en moet ik iets leren? Een impuls voor ontwikkeling.” Meershoek: “Ik herken wat Jan zegt, maar kan met alleen de bundel nog moeilijk tevreden zijn.” Nap: “Daar zit ook nog wel een verschil tussen Guus en mij, hoor. De bundel zie ik als stapje. Een van de dingen die gedaan kunnen worden om reflectie op die functie op gang te brengen.” Nap ziet het als iets wat bij kan dragen, één van de acties. “Dat is de reden dat ik óók met rijker verantwoord worden bezig ben.” Want de politie is volgens hem veel te schraal en te defensief in het verantwoorden. Maar dat is een ander spoor. Van alles moet aangeraakt worden om beweging in gang te zetten. Dit is slechts een schakeltje. “Overigens, de bundel is ook een spiegel voor ons zelf als onderzoekers. Dat je merkt: ik heb het niveau nog niet bereikt dat men ervan schrikt of wakker ligt.”

Hoe spanning op te zoeken?

Nap en Meershoek zien de bundel beiden als een manier om het gesprek over de politie-functie te voeden, door gedachtewisseling te stimuleren. Tegelijkertijd heeft Meershoek de indruk dat hij anders naar de politie kijkt dan Nap. Waar zit het verschil precies? Meershoek gelooft in de ‘verlichtingsferenis’: hij kijkt vanuit maatschappelijk perspectief naar de

“Wat voor politie willen we zijn of zijn we aan het worden?”

overheid. Het overheidsoptreden moet getoetst worden op basis van het sociaal contract dat er is met de samenleving. “Jan heeft een prachtige formule: werkt het? Deugt het? Doet het deugd? Maar bij mij ligt de prioriteit precies omgekeerd. Doet de politie deugd? Deugt het wat ze doet? En dan pas: werkt het? Het belangrijkste is wat de politie teweeg brengt in de samenleving.” Herkent Nap dit onderscheid? “Guus praat over een volgorde, ik heb dat zelf nooit zo bedacht. Voor mij zijn er drie velden.” De politie heeft nu volgens Nap een te sterk instrumentele, technische opvatting, die past bij een managerial invulling. “Dat vind ik veel te schraal. En dus moet naast ‘werkt het?’ ook gevraagd worden of het werk deugt – en vanuit welke principes? Wie mogen daar allemaal over meedenken? Het gaat om intentie en effect en daar komt ook het relationele in beeld. Dat is geen prioritering, maar het zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden vragen die je in samenhang over politiewerk moet stellen.” Meershoek: “Het is geen verwijt aan Jan, die doet het prima.” Beiden lachen.

“De politieleiding is eigenlijk al heel blij als ze de eerste vraag, namelijk of het werkt, met ‘ja’ beantwoorden”, vervolgt Meershoek. “Met de tweede maken ze dan nog wel een begin, maar drie vragen zijn te veel om te beantwoorden.” Hij begint dan liever vanaf de andere kant: doet het deugd? Als wetenschapper heeft hij de rol om die vraag voor te leggen. Het gaat om een spanningsverhouding met de politie. “Ik zet een grotere stap buiten het primaire zoekveld van de politie.” Nap: “Ik zie dat verschil tussen ons niet zo. Ik probeer ook spanning te brengen. Ik vind het zelf heel belangrijk, ook voor mezelf, om de vraag naar goed werk levend te houden. Zonder dat je precies kunt

De essaybundel ‘In naam der wat?’ onder redactie van Guus Meershoek en Jan Nap verschijnt in oktober 2021 in de Politieacademie-onderzoeksreeks van Boom Criminologie. Conceptversies van de bundel bespraken de auteurs in focusgroepen met collega-onderzoekers en lectoren, aangevuld met studenten van de Master of Science in Policing.

beantwoorden wat goed werk is. Wie mag daarover meepraten? Voor wie doet het dan deugd?" Hiermee roept Nap, lector Waardvolle Praktijkontwikkeling, spanning op door vragen te stellen over intentie en werking. Nap en Meershoek ervaren veel overeenkomsten in het kijken naar de politie; en toch lijken hun gezichtspunten soms te verschillen. Ze kijken er nog iets preciezer naar. Meershoek is vanuit zijn politieke en

Jan Nap:
"Ik heb een **haat-**
liefdeverhouding tot de politie"

filosofische belangstelling min of meer toevallig bij de politie terecht gekomen. "Ik merk dat ik altijd over 'wij' spreek", merkt Nap op. "Ik spreek heel erg van binnenuit en heb in zekere zin een gespannen verhouding met de politie. Ik heb steeds gezegd: ik heb een haat-liefdeverhouding tot de politie. Hoor ik er wel of niet bij? En ik ben tot de conclusie gekomen dat ik er helemaal bij hoor. De vragen die ik de politie stel, stel ik ook altijd aan mijzelf." Meershoek kijkt van buiten naar binnen. De vragen die hij de politie stelt, stelt hij niet aan zichzelf als onderdeel van de politie; hij verplaatst zich in de ervaring van de burger die het politieoptreden ondergaat. Nap: "Ik kijk van binnenuit. Dat is een groot verschil." Het 'sluimerende' verschil tussen hen wordt hiermee expliciet – en nu ook door Nap herkend.

Kennis in context – is nog geen macht

Of het nu van binnenuit of van buitenaf komt: de manier waarop onderzoekers kijken, vinden ze beiden cruciaal. Het luistert nauw hoe de spanning wordt opgezocht, wil onderzoek bruikbaar zijn. Abstracte kennis werkt niet, maar moet in de context relevant zijn. "Het gaat om de praktische betekenis van kennis." Nap wijst hierbij op het veel besproken 'evidence-based' politiewerk, dat volgens hem zo zijn grenzen kent. "In de gezondheidszorg hebben ze het inmiddels ook over 'context-based evidence': wat is in deze context waar en betekenisvol? Ik zoek spanning op door politiemensen te confronteren met de betekenisvolle context. Van belang is om je als onderzoeker af te vragen wat kennis eigenlijk inhoudt, in deze specifieke omgeving. Kennis van wat? Het maakt verschil of je de ene onderzoeker of de andere de wijk in stuurt. De crux is dat de context opgezocht wordt en dat de onderzoeker zich daarin mengt." Volgens Nap is er veel onderzoek dat te ver abstraheert van de context en daarmee irrelevant wordt. "De spanning opzoeken tussen de idealen, beleden waarden en dat wat gerealiseerd wordt. Ik zie te veel wetenschap die niet relevant is voor de politiecontext."

Meershoek onderschrijft dat alleen kennis in context helpt. En ook hier kijkt hij weer in de andere richting: de context dient ook oog te hebben voor kennis. Hij verwijst naar de vorming van de Nationale Politie, hoe verschrikkelijk het was dat heel veel kennis over de politieorganisatie simpelweg genegeerd is. “Dat geldt voor de minister, dat geldt voor een deel ook voor de kwartiermakers, die dachten dat zij *from scratch* een politieorganisatie konden bouwen.” Men heeft zich niets aangetrokken van veertig jaar internationaal politieonderzoek, waarin getoond is dat er drie zinvolle lagen zijn in politiemanagement: operationeel, tactisch en strategisch. “Ook in Nederland is dat jarenlang gezegd. Maar men maakte een nieuwe organisatie met vier managementlagen, zonder de vraag te stellen: wat zou de functie van die vier lagen moeten zijn? Er is niet overwogen wat onderzocht moest worden. Maar: *we doen het gewoon*.” Meershoek ziet een zelfde soort valkuil bij politieonderzoekers. “Onderzoekers die menen te kunnen vertellen hoe de politie het moet doen. Dat is dezelfde overmoed. Hier is sprake van een fundamentele misvatting: dat kennis en macht een en hetzelfde zou zijn. Maar dat is niet zo. Het hebben van kennis maakt niet per definitie machtig. En de macht heeft niet per definitie kennis.”

De spanningsboog tussen distantie en raken

Nap herkent dat de politiemacht niet altijd ontvankelijk is voor kennis. “Ik vind dat er ook een soort vrijmoedig spreken moet zijn van wetenschappers in de nabijheid van de machthebber.” Hij vraagt zich af of zijn stijl, van binnenuit, wel ‘gevaarlijk’ genoeg is. “Het risico van mijn benadering is dat ik toch te veel in de context zit, dat er te weinig spanning is. Het risico van Guus is dat hij er te ver vanaf staat en daardoor te weinig ‘raakt’. Dat heeft niet zo zeer met kennis en macht te maken, maar met distantie of nabijheid. Voor de doorwerking van kennis is dat relevant.”

Hoe scoort de bundel ‘In naam der wat?’ op de schaal van distantie? Meershoek geeft aan

met een primair ‘heel nabij’, ‘te nabij’, dat hij de bundel laag scoort. Nap denkt even na. Hij heeft de indruk dat de bundel ervaren zal worden – hoewel dat per bijdrage verschilt – als te veel distantie. Juist een hoge score dus. “Er zitten overigens stukken bij die vanuit distantie geschreven zijn, maar die wel binnenkomen omdat de thema’s de harten raakt. Dan lijkt het van buitenaf geschreven, maar dat raakt. De kunst is daarmee om

Guus Meershoek:

“Het hebben van kennis maakt
niet per definitie machtig”

“Het is de **kunst** van onderzoekers om **confronterend** te zijn en tegelijkertijd te **raken**”

als onderzoekers confronterend te zijn en tegelijkertijd te raken.” “Wij zijn gewoon studeerkamergeleerden”, vindt Meershoek. “Wij schrijven dingen. Maar als we niet politiemensen weten te raken, dan vervliegt het met de wind.” Hij verwijst naar Michel Foucaults *Parrèsia*, voor hem een sleuteltekst die gaat over vrijmoedig spreken. Dat volgens Meershoek inhoudt: confronterend zijn, maar toch een contract houden met de machthebber. “En daar zit de hele kunst.” Nap vult aan: “*Speaking truth to power*, dat is relationeel; het vraagt van de machthebber en van de parrèsiaast iets. Als het herkend wordt als waarheid spreken, dan kan het best van afstand zijn. Maar men moet het erkennen als onontkoombaar.”

Gebrek aan dialoog en debat

Het punt is dat kennis nog lang niet altijd als onontkoombaar wordt ervaren of gepresenteerd. De open dialoog met onderzoekers missen beiden te vaak. Meershoek kijkt met grote belangstelling naar Engeland, de Verenigde Staten en Canada. Onderzoek dat in die landen wordt gedaan, vormt een veel grotere uitdaging voor politie. Politieonderzoekers in Nederland hebben volgens hem niet het moment bereikt dat politiemensen en leidinggevend overtuigd zijn dat ze iets moeten lezen, om iets beter te snappen. “Enerzijds is dit een kwestie van massa, er zijn in die landen veel meer universiteiten die onderzoek doen naar de politie. Maar het gaat ook om een drang naar publieke discussie, die daar veel sterker is.” Meershoek vertelt dat hij bij online-discussies over missie en visie van de Engelse National Police Foundation als buitenlander aansluit. “Dat kan gewoon. Dan zit je met iets van tweehonderd mensen, oud-ministers, korpschefs in een discussie. En die discussie is hartstikke interessant. Er is daar

meer onderzoek, er zijn meer tijdschriften, er is een hele infrastructuur die dat steunt. Het is niet voor niets dat nieuwe inzichten bij de politie vanuit die landen komen.”

In zijn bijdrage in de bundel beschrijft Meershoek waar die drang tot publiek debat vandaan komt: “In Engeland *the police are the public and the public are the police*. Daar is een sterker idee dat ze zich publiek moet verantwoorden. De politie in Nederland kan schuilen bij burgemeester of Officier van Justitie. En die zijn niet democratisch gekozen. Op die manier wordt de Nederlandse politie meer van publieke verantwoording afgeschermd. Ik ben de eerste om te zeggen dat dit in het huidige tijdperk met social media complex is en ik ben ook niet voor gekozen burgemeesters, maar het is voor de politie wel goed om meer gevoed en uitgedaagd te worden door het publieke debat.”

Wederkerig

Zo zijn we terug bij Naps vertrekpunt: wat is goed politiewerk en wie mag daarover meepraten? Het strategisch netwerk heeft de conceptbundel ontvangen, maar er is nog weinig gereageerd. Er staat echter meer op stapel. Met de School voor Politieleiderschap komen er programma's, een reeks over de politiefunctie, webcasts, tv-opnames, een conferentie; alles om dat gesprek te versterken en verdiepen. Nap: “Tikkies tegen het wiel. De bundel alleen doet niet genoeg.” Meershoek: “Ik hoop dat het niet bij een eenmalig initiatief blijft en dat het voortgezet wordt. Eigenlijk is er niet echt een goed forum voor stukken die uitvoeriger zijn dan die in het *Tijdschrift voor de Politie* komen. Misschien dat de bundel een aanzet kan vormen.” Nap ziet stapjes in ontwikkeling. “*Critical friends* zijn, dat is iets relationeels. De wens is om als onderzoekers door de politie gezien te worden als *critical friends*. Ook in die zin gaat het om iets wederkerigs; ik hoop dat wij feedback krijgen op onze bijdragen. Vervolgens dat het kritische iets relationeels en wederkerigs wordt, dat het elkaar aanscherpt in de eigen rol. Dat mensen niet alleen een duim omhoog of naar beneden steken, maar zeggen: ik herken je kritiek, ik zie dat meer zo. Zodat er interactie ontstaat.” •

Dr. Jan Nap
is Lector Waardevolle
Praktijkontwikkeling aan de
Politieacademie. Hij houdt zich
 bezig met leiderschap, rijker
verantwoorden, normatieve
professionalisering en praktijk
leren.

Dr. Guus Meershoek
is lector Politiegeschiedenis
aan de Politieacademie
en universitair docent
Bestuurskunde aan de
Universiteit Twente.

Veiligheid van wat, bescherming tegen wie?

De politie is er voor de handhaving van de openbare orde en veiligheid, urgente noodhulp en generieke opsporing; een debat over de essentie van politiewerk kan dus kort zijn.¹ Maar hoe bescherm je de veiligheid, wanneer die heel verschillend wordt uitgelegd?

Veiligheid blijkt een lastig concept in een samenleving onder druk. De veiligheid om potentieel dodelijke besmettingen te voorkomen en de gezondheidszorg op de been te houden conflicteert met de vrijheid om te kunnen ondernemen, feesten en demonstreren.

Massaal vaccineren lost dat dilemma hopelijk op, maar de volgende uitdaging dient zich al aan: de aanpak van de klimaatcrisis. In het klimaatdebat worden geëngageerde burgers gedreven door existentiële motieven en emoties. Dat werkt polarisering in de hand. Het gaat enerzijds om niets minder dan de leefbaarheid van de planeet en het voortbestaan van de mens; de ultieme veiligheid dus. Anderen zien klimaatbeleid als miljarden verslindende waanzin, een complot zelfs van machtsbeluste elites en wereldvreemde 'klimaatgekies' die de vrijheid afpakken van ondernemers, boeren en burgers die gewoon vlees willen kunnen eten en van vliegvakanties genieten.

Milieuactiegroepen manifesteren zich tegen klimaatontwrichting en blokkeren daarbij onder meer verkeersknooppunten. Juridische activisten dwongen via de rechter een daadkrachtiger milieubeleid af. Het Urgenda-precedent haalt veel overhoop en brengt wereldwijd juridisch milieuactivisme op gang. Onder de noemer Youth4climatejustice eisen Portugese jongeren het recht om te kunnen leven in een veilige wereld. Ze dagen 33 landen die onvoldoende zouden doen tegen de uitstoot van broeikasgassen voor het Europees Hof. Het EHRM geeft de regeringen en de Europese Commissie tot juni de tijd voor hun weerwoord.

In bepalende landen doet zich een strategische kanteling voor. De Amerikaanse president Biden stelt de klimaatcrisis centraal in het veiligheidsbeleid. Zijn inlichtingendiensten beschouwen klimaatverandering als een urgente dreiging die kwetsbare gemeenschappen destabiliseert en zal leiden tot economische en humanitaire crises, epidemieën, conflicten en vluchtelingenstromen. Ook andere westerse mogendheden richten hun aandacht op de probleemveroorzakers van de klimaatcrisis. De Britse *Secret Intelligence Service* bijvoorbeeld houdt wereldwijd grote vervuilers in de gaten en onderzoekt of de klimaatdoelen wel worden gehaald.

Wat is de
essentiële
maatschappelijke
opgave
van de politie?

Dr. Peter Klerks
Docent aan de Politieacademie en
Raadsadviseur Parket-Generaal,
Openbaar Ministerie

Nederlandse inlichtingendiensten hebben voor zover bekend nog geen aandacht voor veroorzakers van klimaatontwrichting. De AIVD rapporteert wel over klimaatactivisme als geweldloze burgerlijke ongehoorzaamheid, demonstraties en bekladdingen, maar zegt geen onderzoek te doen naar activisme waarbij geen ondemocratische doelen worden nagestreefd of ondemocratische methodes worden gebruikt. Dat

voorkomt een 'chilling effect'; burgers moeten vrij en veilig hun politieke grondrechten kunnen gebruiken. De AIVD kenmerkt zich tegenwoordig door professionele terughoudendheid en wordt gecontroleerd door een vertrouwenwekkende toezichtscommissie. In het strafrechtelijke domein zou inlichtingeninwinning op activisme vallen onder de gezagsuitoefening van het OM en daarmee rechtsstatelijk zijn geborgd. Recent werd er bericht over ongemandateerd inlichtingenwerk door andere instanties over onder meer coronaprotesten en klimaatactivisme. Het *Land Information Manoeuvre Centre* (LIMC) van de krijgsmacht verzamelde, bewerkte en verspreide gegevens over corona-activisme zonder daarvoor mandaat te hebben. De Nationaal Coördinator Terrorisme en Veiligheid (NCTV) vergaarde heimelijk informatie op sociale media zonder daartoe bevoegd te zijn. Ook bij gemeenten wordt zonder mandaat of toezicht informatie over activisme van sociale media geplukt. Zulke ongeregelde activiteiten worden eerdaags gereguleerd of afgestopt.

De vraag waar de essentiële maatschappelijke opgave van de politie om de veiligheid te beschermen in dit precare domein uit bestaat, kon dit jaar weleens actueel worden. Gaat het erom ongehinderde verkeersdoorstroming in de steden te waarborgen? Moet er worden ingezet op het tegengaan van ernstige milieuverontreiniging en handel in bedreigde dier- en plantsoorten? Of verdienen juist grondrechten bescherming als het recht op vrijheid van meningsuiting, vereniging en geweldloze betoging? Brengt een radicaliserende premier Rutte Nederland tot een strategische kanteling naar milieuveiligheid?

→ Reageren? p.p.h.m.klerks@om.nl

1. Gerrit van der Burg & Peter Klerks (2019). Essentie van politiewerk: de visie van het Openbaar Ministerie. *Cahiers Politie-studies* nr. 50: 205-215.

ONLY VARIETY CAN BEAT VARIETY

‘Wat is de betekenis van de politie in onze maatschappij?’ is het thema van deze uitgave van het *Tijdschrift voor de Politie*. In essentie proberen wij het gedrag van mensen te beïnvloeden om de leefbaarheid in ons land te vergroten. Dit in een wereld waarin de mate van verscheidenheid, afwisseling, bontheid, diversificatie, diversiteit, schakering, variatie, variëteit, verschil en pluriformiteit enorm is toegenomen. De complexiteit van problemen neemt verder en sneller toe.

Om van betekenis te blijven moet de politie in toenemende mate samenwerken met een bonte schakering van burgers, gedigitaliseerd werkende, nationale en internationale bedrijven/instellingen en de wetenschap. Deze noodzaak om samen te kunnen werken en de toenemende emancipatie van groepen die werden en worden onderdrukt, dwingt ons om sneller en intensiever dan tot dusver aandacht te besteden aan gelijke bejegening van vrouwen (o.a. #MeToo), discriminatie en etnisch profileren (o.a. Black Lives Matter). Wie wil er immers samenwerken met een politie die men niet vertrouwt? De digitalisering dwingt de politie te investeren in de digitale vaardigheid van werknemers om ook in de digitale wereld succesvol gedrag te kunnen beïnvloeden. Snelheid van veranderingen neemt toe en dwingt ons om snel te reageren op snelle (exponentiële) ontwikkelingen.

Welke betekenis moeten deze ontwikkelingen hebben voor de politie? Al in 1956 schreef de wetenschapper Ashby: ‘*Only variety can beat variety*’. Vertaald naar de politie betekent dit dat er als reactie op deze toenemende

maatschappelijke verscheidenheid voldoende politionele verscheidenheid nodig is.

De periode 2010-2020 stond echter niet in het teken van verscheidenheid maar in het teken van de politionele reorganisatie en daarmee van uniformering. Alhoewel de overeenkomsten tussen de regionale korpsen veel groter waren dan de verschillen, wilde de politiek invloed en eenheid. De regiokorpsen moesten, veel goedkoper, in één organisatie worden samengebracht; onder één ministerie, met één rechtspositie, één cultuur en eenduidige structuren. Natuurlijk bracht dit voordelen, maar waar uniformering norm is, neemt verscheidenheid af en is maatwerk (een maatschappelijke en organisatorische trend) onmogelijk.

Hoe heeft deze uniformeringsslag uitgewerkt op de politionele verscheidenheid? Is die voldoende? Personeel met voldoende verscheidenheid in afkomst, opleidingen, persoonlijkheidstypen, vaardigheden, leeftijden en gender van politiemensen. Organisatiekundig met voldoende verscheidenheid als basis voor onze beroepscultuur, structuren, strategieën en de systemen die worden ontwikkeld. Nee, die verscheidenheid is onvoldoende

Over de auteur

Hans Schönfeld MCM werkt als persoonlijk strategisch adviseur voor de korpsleiding, als Principal Consultant Nationale Veiligheid bij TNO en als Research Fellow aan de Technische Universiteit Delft.

en het aanbrengen ervan heeft de afgelopen jaren absoluut te weinig aandacht gekregen van de korpsleiding en het topmanagement.

- De top van onze organisatie is nog steeds onvoldoende pluriform en bestaat voornamelijk uit mensen die gekenmerkt worden door een stevige mate van eenheid in afkomst (wit, meer mannen dan vrouwen), eenheid in persoonlijkheidstypen en waarschijnlijk politieke voorkeuren (hiërarchisch gehoorzaam en meer conservatief dan progressief; 'zo doen we dat hier nu eenmaal'), eenheid in opleidingen en competenties (vooral op mbo- en hbo-niveau), eenheid in pragmatische gerichtheid (wetenschappelijke inzichten worden doorgaans niet op prijs gesteld/gebruikt en intellectualiteit is schaars en wordt niet op prijs gesteld), eenheid in operationeel leidinggevende vaardigheden (verbindende en vernieuwende vaardigheden zijn schaars) en een eenheid in leeftijden.
- Er is sprake van een strak gehandhaafde eenheid in de organisatiestructuren van de eenheden (term niet toevallig gekozen) en een (sterk beperkende) eenheid (mbo- en hbo-niveau) in de salarisopbouw.
- Onze beroepscultuur wordt eveneens bepaald door eenheid en gekenmerkt door 'wij tegen de boze buitenwereld', 'samenwerken is prima zolang wij het maar voor het zeggen houden' en door 'wie (iets) anders vindt, doet of is, kan maar beter vertrekken'.
- Ook operationeel gezien is er sprake van te veel eenheid. De opsporing staat onder druk door een gebrek aan verscheidenheid in competenties. De taken worden (door te geringe instroom van digitale kennis en vaardigheden) voor wel 80% uitgevoerd door collegae gespecialiseerd in commune criminaliteit, terwijl de digitale criminaliteit al jaren exponentieel toeneemt. Studie na studie bevestigt dat sprake is van een per jaar toenemende misfit. Een ander voorbeeld vormt de reeks (met eenheid samenhangende) incidenten die de vraag rechtvaardigt of de maatschappelijke #MeToo, discriminatie en Black Lives Matter-trends wel voldoende serieus zijn en worden genomen. Conservatieve collegae die hopen dat bijvoorbeeld de aandacht voor vrouwen in de top of de aandacht voor etnisch profileren (ook door bedrijven en de overheid) vanzelf

Waar **uniformering** norm is, neemt **verscheidenheid** af

zal wegebben, zijn blind voor de nationale en internationale ontwikkeling. We staan slechts aan het begin van de veranderingen op dit punt.

Er is kortom op veel vlakken te weinig differentiatie. De negatieve gevolgen hiervan zullen, indien het roer niet snel en drastisch wordt omgegooid, de komende jaren zichtbaar blijven via 'incidenten' en daaropvolgende negatieve publiciteit, daling van publiek vertrouwen, intern motivatieverlies en ten slotte politieke bemoeienis (zelden goed). Om van betekenis te blijven verdient de politieke uniformering grondige revisie.

Of de politie meer verscheidenheid en maatwerk wil, moet blijken uit woorden (beleidsplannen) én daden (snelle en robuuste uitvoering).

- Waar het betreft woorden over de gewenste personele samenstelling en de gewenste cultuur gaat het de goede kant op. Het concept beleidsplan 'Politie voor iedereen, februari 2021' is goed en zeer lezenswaardig. Het bevat echter te weinig woorden over de beslist noodzakelijke snelheid van uitvoering (het platform brand al) en bevat geen woorden over de noodzaak om daar waar nodig niet alleen in mensen maar eveneens in de organisatie en systemen pluriformiteit en maatwerk toe te staan. Maatwerk is noodzakelijk. Paul Vugts, verslaggever van het *Parool*, pleitte bijvoorbeeld volstrekt terecht om hoofddoekjes en tulbanden toe te staan als onderdeel van ons uniform. In heel veel, ook westerse, landen (USA, Canada, Engeland, Australië) werkt men probleemloos op deze wijze.
- De echte urgentie zit hem dus niet alleen in beleidswoorden, maar in werk maken van de uitvoering. Er is op korte termijn behoefte aan daden, want de toenemende spanning binnen (en tussen) de politie

Reacties op deze bijdrage van Hans Schönfeld zijn van harte welkom bij de redactie.

en de maatschappij laat ons niet veel tijd. Daden gericht op de personele samenstelling, daden gericht op de cultuur (die met de personele samenstelling samenhangt) en daden gericht op het mogelijk maken van maatwerk binnen de organisatie waar dat nodig is. Door bijvoorbeeld (waarop ik vaak en continu heb aangedrongen) echt de allerbeste mensen uit de politietop, fulltime, in te zetten op de werving, het tegengaan van interne #MeToo-problematiek, discriminatie en etnisch profileren (met voldoende budget). Door bijvoorbeeld bij het vervullen van vacatures verscheidenheid (niet alleen in achtergrond en gender maar ook in persoonlijkheidstypen en opleidingsachtergronden) te laten prevaleren boven de huidige eenheid. De top hoorde en hoort daarbij natuurlijk het voorbeeld te geven. Men deed dat tot dusver niet, ondanks het feit dat het al jaren bekend is dat pluriform samengestelde teams en groepen beter functioneren dan uniform samengestelde teams.

- De noodzaak voor snelheid is niet alleen gefundeerd op de dreiging van het verlies aan betekenis, legitimiteit bij burgers, maatschappij en politiek, maar eveneens op een kans. Door een veel te trage werving bestaan er duizenden vacatures en dat aantal zal niet snel afnemen. Het publiek

en collegae hebben hier dagelijks last van, maar het vormt ook een kans om de personele verscheidenheid versneld te vergroten. Je zou zeggen: 'Pak die kans, het is nu of nooit!'

Kortom ik sluit weliswaar deels aan bij de woorden uit het concept beleidsplan 'Politie voor iedereen, van februari 2021', maar pleit daarenboven voor meer snelheid/middelen in de uitvoering én voor verbreding ervan naar mogelijkheden tot maatwerk binnen een te versterkte uniforme organisatie. De politie van de (al nabije) toekomst moet personeel gezien pluriform zijn samengesteld, met een verscheidenheid aan – ook digitaal geschoolde – specialisten en organisatorisch gezien maatwerk kunnen toepassen en leveren waar dat noodzakelijk is.

Deze omslag is een randvoorwaarde om én het vertrouwen te houden/krijgen van de diverse (groepen) burgers én met deze burgers en gedigitaliseerde bedrijven/instellingen en de wetenschap te kunnen samenwerken aan nog betere resultaten. Ashby heeft namelijk gelijk; alleen met pluriformiteit (en dus de mogelijkheid tot maatwerk) kunnen we samen met partners de steeds complexere problemen in onze snel veranderende digitale maatschappij in positieve zin beïnvloeden. •

RECENSIES OVER ACTUELE PUBLICATIES

BOEK

De weerloze samenleving

F. Grapperhaus (2021). *De weerloze samenleving*, uitgever Prometheus, 121 pagina's

 In een mooie reflectie over de weerbaarheid van de samenleving stelt de thans demissionaire minister van Justitie en Veiligheid zich de vraag of we niet juist te maken hebben met een weerloze in plaats van een weerbare samenleving. Het boek boeit onmiddellijk omdat we direct kennismaken met Grapperhaus als mens. Tijdens zijn zorgvuldig volgens de coronaregels voorbereide huwelijk krijgt hij tijdens de bordesfoto toch felicitaties en knuffels op minder dan anderhalve meter afstand. Wat volgt, is de nationale schandpaal. Voor hem aanleiding voor introspectie en reflectie met als resultante dit boek. Voor de lezer een unieke kans kennis te nemen van wat deze minister zoal bezighoudt.

Grapperhaus beschrijft en reflecteert op diverse ontwikkelingen die wijzen op een weerloos geworden samenleving. Zo heeft toenemende individualisering geleid tot een steeds grotere groep zeer kwetsbaren en tot tweedeling in de maatschappij. Algoritmen van Techreuzen bepalen onze keuzes en terwijl zij steeds rijker worden, worden wij steeds dommer. De toegenomen digitale mogelijkheden leiden tot voortdurend 'aan' zijn, verminderd concentratievermogen en alsmaar toenemende oppervlakkigheid en onvermogen tot focus op de lange termijn. Dan is internet ook nog eens de vrijplaats voor zeer ernstige vormen van criminaliteit, zoals online kindermisbruik en kinderporno. Politiek en samenleving zouden ernaar moeten streven het internet te reguleren; ook daar de regels uit de fysieke wereld te laten gelden en de Techreuzen het te veel aan macht te ontnemen. We zijn toe aan digitale dijkbewaking: een digitaal deltaplan. Grapperhaus beschrijft vervolgens de erfenis

van Rutte III, een hele reeks van verwaarloosde problemen. Zo vormen de stikstofcrisis, het klimaat en de zorg sterk groeiende kostenposten op de Rijksbegroting ten koste van voorzieningen op het vlak van justitie en veiligheid. Ook ondermijning kon zo groot worden door verwaarlozing; lankmoedig drugsbeleid heeft gezorgd voor ongebreidelde groei van georganiseerde criminaliteit en gewelddadige liquidaties in de drugshandel. Gevolg is onder andere een hele een grote kostenpost alleen al voor bewaken en beveiligen.

De weerbaarheid van de samenleving tegen de corona-epidemie blijkt echter groot, verreweg het merendeel van de Nederlandse bevolking was bereid zich aan de opgelegde maatregelen te houden en die zijn ook succesvol gebleken. Slechts een kleine groep mensen bleef zich verzetten met een beroep op allerlei complottheorieën. Grapperhaus veegt er de vloer mee aan. Het boek eindigt hoopvol met de constatering dat wij nog steeds een weerbare samenleving hebben. In een tijd van cruciale keuzes staan we voor de grote opgave om de omstandigheden te creëren voor een leefbare toekomst voor de generaties na ons. Grapperhaus waarschuwt voor het dreigende failliet van wat hij noemt de aandachtseconomie, de schaarste van aandacht in een informatierijke wereld, schaarste in consumenten, en schaarste in de tijd die het publiek beschikbaar heeft. Focus op de lange termijn vergt aandacht. Onze grote opgave vereist daarom afstand nemen van de waan van de dag, gebruik maken van beschikbare kennis uit het verleden, langetermijnnoriëntatie, maar ook investeren in die groepen die de aansluiting met de samenleving hebben gemist of dreigen te missen.

We zijn toe aan
**digitale dijk-
bewaking**

Recensent Barbara van Caem is plaatsvervangend hoofd van de cluster wetenschap bij Politie Landelijke Portefeuille Gebiedsgebonden Politie.

OPSPORINGS DRAMATURGIE

In de opsporingspraktijk zijn we voortdurend bezig met het proces van betekenisgeving. Om te weten welk stukje informatie op welke plek geanalyseerd moet worden, is de context van een verhaal onontbeerlijk (Van Koppen, 2010). Mensen hebben een verhaal nodig om geïsoleerde informatie betekenis te geven, te structureren en te interpreteren. De focus in de huidige scenario-ontwikkeling van de Generieke Opsporing ligt op een uitwerking van de 7 W's op hoofdlijnen en niet op een methodiek voor een verdere inhoudelijke invulling ervan. Dit is waar de opsporingsdramaturgie een waardevolle aanvulling biedt op de huidige werkwijze. De opsporingsdramaturgie zorgt voor een feitelijk onderbouwde verdere invulling van verhaallijnen die deel uitmaken van het bewijs.

Tegenwoordig is bewijsvoering steeds meer een kwestie van het leggen van zoveel mogelijk informatiepuzzelstukjes om daarmee een wettig en overtuigend beeld te schetsen voor de rechter (Lammers, 2017). Om tot een bewezenverklaring te komen in complexe grootschalige onderzoeken en/of zaken waarbij een professioneel crimineel netwerk actief is, zijn gestapelde bewijsconstructies en een specifieke duiding van gedetailleerde onderzoeksinformatie vaak onontbeerlijk. Het denken in verhalende structuren helpt om meer feiten en omstandigheden van een gebeurtenis te openbaren en de interpretatie te onderbouwen. Doordat beschikbare informatie minutieus wordt bekeken en er op een vrije manier mee

wordt 'gespeeld', blijkt de opsporingsdramaturgie vaak meer informatie als 'relevant' te kunnen betitelen. Kennis over verhalende structuren en de elementen waaruit een verhaal zijn opgebouwd, worden gebruikt om het proces van betekenisgeving op te starten en in beweging te houden. Zo worden dieperliggende structuren aangebracht in de complexe informatiestroom van een grootschalig onderzoek. De feiten en omstandigheden worden in samenhang en context van scenariovragen/-momenten gezien. De gestapelde interpretatie van afzonderlijke tekens wint in het geheel van een verhaal aan waarde. De opsporingsdramaturgie draagt daarmee actief bij aan een argumentatief-narratieve benadering binnen de opsporing (Bex & Verheij, 2010).

Wat is de werkwijze?

Hoe gaat de opsporingsdramaturg nu te werk? De start betreft altijd het minutieus en aandachtig bestuderen van het feitencomplex. Lezen, lezen, lezen, gecombineerd met praktijkonderzoek. Het gaat erom zoveel mogelijk feiten en omstandigheden tot je te nemen en voeling te krijgen met de zaak. Alleen een onachtzame lezer slaat details over als onbelangrijk als ze niet direct relevant lijken. Deze eerste fase betreft 'sponzen'. Oordelen, impressies, gedachten en/of (mogelijke) antwoorden op opsporingsvragen worden bewust waargenomen en genoteerd, maar er worden nog geen conclusies getrokken. Opmerkelijke details, associaties, vragen of mogelijke relaties worden tijdens het lezen vastgelegd zodat deze in een later stadium te raadplegen zijn.

Simultaan worden er vanuit een 'rugzak' aan kennis over het proces van betekenisgeving, verhalen en hun elementen, vragen opgeroepen bij wat gelezen wordt. Je gaat op zoek naar de crux; de premisse¹. Waar gaat dit (deel)verhaal over? Hieraan gekoppeld volgen automatisch opsporingsvragen zoals 'Wat is de kern van de bewijsvoering?'. Als je weet waar het (deel)verhaal in essentie over gaat, kun je op basis van de beschikbare data verder inzoomen op een specifiek element. Het kan ook zijn dat een detail op zichzelf aanleiding geeft om verder in te zoomen. Ook daarbij geldt de vraag 'Wat zie ik precies?' en 'Waarom zie ik dat?'. 'Wat betekent dat detail in relatie tot het grotere geheel?'².

De vragen verschillen dus significant van de basisvragen van de 7 W's. Ze ontstaan vanuit verwondering; vragen stellen in plaats van antwoorden reproduceren (Van der Wateren, 2017). Hierdoor probeer je het verhaal met al zijn aspecten te bevatten en doorgronden. Voor doorgewinterde rechercheurs voelt dit tegennatuurlijk, zo wijst de praktijk uit. Maar de verwondering, gecombineerd met kennis over de werking van verhaalelementen en handelspatronen van personages, zorgt voor een andere en verdiepende beschouwing

Opsporingsdramaturgie

zorgt voor een
feitelijk onderbouwde
verdere invulling van
verhaallijnen die
deel uitmaken van het **bewijs**

van de feiten. Er worden vanuit de waargenomen feiten zeer specifieke vragen omtrent iemands handelen gesteld. Daarnaast worden fenomenologische vragen gesteld over bijvoorbeeld het gebruik van een ruimte (PD), de positionering van subjecten in deze ruimte en hoe dit zich verhoudt tot wat de personages willen bereiken op welk moment. Er kan bij de zoektocht naar duiding van de onderzoeksinformatie ook gestart worden vanuit een subject met zijn of haar handelingsverloop of een reeks gebeurtenissen. Waarom doet iemand wat hij doet? Waarom op die manier? Hoe staat dat in relatie tot het strafbare feit? Verder is het belangrijk te beseffen vanuit welk perspectief er naar de onderzoeksinformatie wordt gekeken. Dezelfde feiten kunnen waargenomen worden door een toevallige passant, een beveiligingscamera, een mogelijke dader, een jaloerse ex, et cetera. Dit zegt iets over de wijze waarop er een interpretatie bij deze spelers heeft plaatsgevonden, wat weer iets kan zeggen over de betekenis in het grotere geheel. Verplaats je dus als onderzoeker in verschillende perspectieven en schouw vervolgens welke nieuwe inzichten je dat oplevert. Bij de scenario-ontwikkeling in de grootschalige opsporing wordt vaak gezegd dat men tracht het scenario als film te visualiseren om inzichtelijk te maken wat de missende scènes nog zijn. Niets mis mee, de

- 1 De premisse is in de theater- en filmwereld een korte zin die kernachtig weergeeft waar het stuk/de film over gaat. Bijvoorbeeld 'Eerzucht leidt tot zelfvernietiging' (Macbeth) of 'Wat als een meisje een kind krijgt en de vader is de duivel?' (Rosemary's Baby)(Cattrysse, 2010).
- 2 Het telefoonnummer van een geweldsslachtoffer is bijvoorbeeld in de telefoon van een verdachte op x-moment gewijzigd van de persoonsnaam naar 'die ene'. Kan worden vastgesteld op welk moment dat veranderd is? En is er een externe aanleiding voor die wijziging te vinden? Zijn er simultaan ook andere wijzigingen doorgevoerd? Is daar dan een relatie mee?

Dramaturgie

Het begrip dramaturgie laat zich niet eenduidig definiëren. De vertaling van het Griekse 'Dramatourgia' is 'de werking van het drama'. Het is een afgeleide van het woord 'drama', wat 'handeling' betekent. Aristoteles (335 v.Chr.) was de eerste die regels omtrent een dramatische theorie benoemde. Hij verbond actie, plaats en tijd aan elkaar waardoor dat een onlosmakelijke eenheid vormt. Een handeling, gebeurtenis of actie vindt plaats in een bepaalde context en kan daar niet los van worden gezien.

opsporingsdramaturg zal echter óók vragen wat het camerastandpunt is en vanuit welk perspectief of personage de gebeurtenissen uit de film worden beleefd.

De bewijsmiddelen die ontstaan, het verhaal wat zich openbaart, zal voldoende feiten en omstandigheden moeten genereren om tot een bewezenverklaring van de verschillende bestanddelen van het strafbare feit te komen. Daarom is het ook zo belangrijk dat de opsporingsdramaturg bekend is met de (on)mogelijkheden van de opsporingspraktijk. De opsporingsdramaturg moet bedreven zijn in het kunnen scheiden van, en schakelen tussen, verschillende denkkaders (Dieho, 2009).

Wat hebben we er concreet aan?

Er worden concrete producten opgeleverd die een directe bijdrage leveren aan de bewijsmiddelen in het procesdossier en voor de strategie

in het opsporingsonderzoek. In de processen-verbaal wordt onderbouwd waarom een bepaalde interpretatie van de feiten te prefereren valt boven een andere waarbij informatie in de context wordt gepresenteerd.

Een over de zaak zwijgende verdachte verklaarde achteloos welk soort astmapompje hij gebruikte. Het in een drugsfabriek aangetroffen astmapompje had tot dan toe geen aandacht gekregen in het opsporingsonderzoek. Het was niet bemonsterd of in beslag genomen en de tapgesprekken omtrent astma waren gelabeld als 'sociaal/niet relevant'. Het pompje was enkel als detail op een foto van de plaats delict te zien. Pas toen een rechercheur aan de koffietafel vertelde over astmamedicijnen bij een doorzoeking, werd de verzameling details met elkaar in verband gebracht. In retrospectief is de relevantie van deze bevindingen samen evident belangrijk; het pompje is immers een

Onderzoeksexperiment 'Dramaturgie in de opsporing'

Door middel van masterclasses en het leren toepassen van dramaturgie in de praktijk doen deelnemers nieuwe kennis en vaardigheden op. De deelnemers ontwikkelen zich als professional door rationele logica te leren combineren met creativiteit in het proces van betekenisgeving binnen de opsporing. Na de masterclasses zullen geselecteerde deelnemers, een half jaar lang, de vaardigheden toepassen in hun eigen opsporingspraktijk. Gedurende dit proces wordt door de onderzoekers van de politieacademie onderzocht wat de toegevoegde waarde van dramaturgie is binnen de opsporing.

De masterclasses vinden plaats eind juni-begin juli 2021. Het experiment start in september 2021 en in het voorjaar van

2022 worden de bevindingen van het totale onderzoek gepresenteerd. Meer weten? Mail naar opsporingsdramaturgie.generieke-opsporing.midden-nederland@politie.nl

specifiek item voor de verdachte. In de veelheid van de beschikbare informatie, echter, is het begrijpelijk dat het astmapompje, als detail an sich, nog geen onderdeel uitmaakte van een opsporingsverhaal.

In een zaak omtrent grootschalige wapenhandel konden, door de inzet van de opsporingsdramaturg, significant meer tapgesprekken als 'relevant' worden betiteld en toegevoegd aan het procesdossier. Hierdoor ontstonden er meer en kwalitatief sterkere bewijsmiddelen voor (poging tot) handel en bezit van vuurwapens. Daarnaast werd de grootschaligheid van het crimineel samenwerkingsverband (CSV) er mede door aangetoond. Bij het vonnis (ECLI:NL:RBMNE:2018:1416) benoemde de rechtbank expliciet het belang van samenhang en context in relatie tot de interpretatie van afzonderlijke tapgesprekken: "Ten aanzien van versluierd taalgebruik overweegt de rechtbank dat behoedzaamheid dient te worden betracht als uit de inhoud van getapte gesprekken niet onmiskenbaar blijkt dat deze zien op handel in wapens, maar de betekenis en de strekking van de in de tapgesprekken gebezigde bewoordingen niettemin als betrekking hebbend op de handel in wapens worden geduid. Immers, wanneer het in overwegende mate aankomt op uitleg en interpretatie van de in de tapgesprekken gebezigde bewoordingen is het risico op verkeerd begrip aanwezig. Pas wanneer de inhoud en het onderling verband met andere te bezigen bewijsmiddelen daartoe voldoende basis bieden, kan de duiding die door de officier van justitie aan de tapgesprekken is gegeven worden gevolgd. In onderhavige zaak oordeelt de rechtbank dat dit laatste het geval is."

Het zaaksdossier van een CSV (art. 140 wetboek van strafrecht) is bij uitstek de plek waar 'hét verhaal' van het CSV volledig uitgewerkt kan worden. Door de verhaalselementen in samenhang en context uit te schrijven kan gedetailleerd geduid worden wat het oogmerk is, hoe de organisatie nauw en bewust

Het gaat erom zoveel mogelijk **feiten** en **omstandigheden** tot je te nemen en **voeling** te krijgen met de **zaak**

samenwerkt, waar de deelname per persoon uit bestaat en hoe die deelname zich verhoudt tot doelstelling van de gehele organisatie. Uit de praktijk blijkt dat zowel leden van het OM als de rechtbank goed uit de voeten kunnen met de opgeleverde producten. Zo gebruikte een rechter ter terechtzitting een analyse PV omtrent telecom- en voertuigengebruik als leidraad om de verdachte te vragen naar zijn aanwezigheid in een drugslaboratorium.

Bij de Generieke Opsporing van Midden-Nederland wordt in de praktijk verder geëxperimenteerd met dit nieuwe fenomeen; de opsporingsdramaturgie. Enerzijds is het niets nieuws; al zolang de mensheid bestaat probeert men door middel van verhalen grip te krijgen op het leven en gebruikt men binnen de opsporing scenario's voor de waarheidsvinding. Anderzijds is de werkwijze waarbij een specialist vrij wordt gemaakt om opsporingsinformatie te 'schouwen' en in dramaturgische perspectieven te plaatsen, wel een nieuwe ontwikkeling. De gestructureerde benadering, waarbinnen creativiteit toch vrij spel krijgt, zal mogelijk een steeds grotere rol kunnen spelen om informatie te duiden in grootschalige en/of complexe onderzoeken. Een verdere verfijning van scenario's draagt dan bij aan de waarheidsvinding en een bewezenverklaring voor complexe zaken.

Literatuur

- Bex, F., & Verheij, B. (2010). Het onderbouwen van een feitelijk oordeel in een strafzaak. In P.J. van Koppen, H. Merckelbach, M. Jelicic, & J.W. de Keijser (Red.), *Reizen met mijn rechter: Psychologie van het recht* (pp. 935-952). Deventer: Kluwer.
- Catrysse, P. (2010, eerste druk 1995). *Handboek scenarioschrijven*. Antwerpen/Apeldoorn: Patrick Catrysse & Garant.
- Dieho, B. (2009). *Een voortdurend gesprek: De dialoog van de theaterdramaturg*. Amsterdam: International Theatre & Film Books.
- Van Koppen, P.J. (2010). De psycholoog en het deskundigenbewijs. In P.J. van Koppen, H. Merckelbach, M. Jelicic, & J.W. de Keijser (Red.), *Reizen met mijn rechter: Psychologie van het recht* (pp. 401-422). Deventer: Kluwer.
- Lammers, J. (2017, 15 december). Effectiviteit gezocht. Geraadpleegd op 27 januari 2020 van <https://www.websitevoordepolitie.nl/effectiviteit-gezocht/>
- Van der Wateren, D. (2017, 4 september). *Wat is verwondering?* Geraadpleegd op 27 januari 2020 van <https://deverwondering.amsterdam/2017/09/04/wat-is-verwondering/>

RAFELS ONTRAFELD: ONDERMIJNING EN ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT

ADVIEZEN VOOR EEN LENIGE(R) AANPAK

Zolang er wetten en regels zijn, zal er criminaliteit zijn. Zonder wet- en regelgeving valt er immers niets te overtreden. Nederland is een samenleving met wetten en regels en dus met criminaliteit. De crimineel zal altijd op zoek gaan naar de minste weerstand. Vanwege het aantrekkelijke verdienmodel geldt dat ook voor ondermijning en ondermijnende criminaliteit.

Over de auteurs

Martijn Konings MPA is Operationeel Specialist E Politie Oost-Brabant. Mr. Marieke Jansen MPA is senior officier van justitie en afdelingshoofd beleid en strategie OM Midden-Nederland. Astrid Weij MA MPA is senior programmamanager bij het Inter provinciaal Overleg.

U ziet hier twee dingen waar Nederland goed in is: schilderkunst uit de gouden eeuw en het maken van synthetische drugs. Het is een ongemakkelijke waarheid: een mooi schilderij dat iets verbeeldt dat desastreuze gevolgen heeft. Het Melkmeisje van Vermeer is geschilderd in de bloei van de VOC-tijd (1660). De VOC had toen een monopolie op de handel in opium (Vanvugt, 2017). VOC en verdovende middelen, ze horen bij elkaar, al willen we dat niet graag weten. Het is lastig om sommige ongemakkelijke zaken te kunnen of willen bespreken zoals discriminatie, slavernij of opiumhandel. Het is actueel, waarbij de eigenlijke vraag is: *wat voor samenleving willen we zijn?*

Gedeeld probleembesef

De aanpak voor ondermijning en ondermijnende criminaliteit blijkt ondanks een

gedeeld probleembesef en forse inspanningen onvoldoende effectief. De constatering is dat we in de aanpak *stationair draaien*. Dit komt naar ons idee door een gebrek aan lenigheid in de aanpak en als overheid. Die lenigheid is hard nodig gezien de lenigheid van criminele tegenstanders. Visser et al. (2018) stellen dat lenig zijn noodzakelijk is als er sprake is van dynamiek in de omgeving van een organisatie. Met dynamiek bedoelen zij dat er relatief veel veranderingen in de omgeving zijn, waarvan een groot deel ook nog eens onvoorspelbaar is. De aanpak van ondermijning is dynamisch en aan verandering onderhevig en vraagt dus om een lenige organisatie. Om die lenigheid goed invulling te kunnen geven, is een viertal zaken nodig: het tijdig signaleren van veranderingen, het snel kunnen bedenken van passende maatregelen, het snel besluiten kunnen nemen over te nemen maatregelen en het snel kunnen implementeren van genomen besluiten. Deze punten zijn complementair aan een aantal bruikbare principes van agile, wendbaar, werken, zoals het hebben van een flexibele strategie en het kort cyclisch werken in multidisciplinaire teams.

Ondermijning en ondermijnende criminaliteit zijn complex. Een *eenvoudige* lenige aanpak met een lenig systeem is niet voldoende. Omdat we niet weten hoe en waar de ondermijnende crimineel zal toeslaan, is het belangrijk voorbereid te zijn op onvoorspelbare verrassingen. Het moet radicaler. Antifragiliteit, past bij de fenomenen ondermijning en ondermijnende criminaliteit en betekent het systeem zo in te richten dat het verrassingen en schokken opzoekt om er van te leren en vervolgens sterker van te worden (Taleb, 2016). Een andere mogelijkheid is accepteren dat ondermijning en ondermijnende criminaliteit er altijd zullen zijn. Dat is niet wat wij adviseren.

Wat voor samenleving willen we zijn?

Ondermijning en ondermijnende criminaliteit komen voor in Nederland omdat de samenleving er ontvankelijk voor is. Geografisch ligt Nederland goed als toegangspoort tot Europa, het heeft een goede technische infrastructuur

We hebben een nette **organisatie** en goed ingerichte **samenleving** die **ondermijning** en **ondermijnende criminaliteit** **faciliteert**

en een open economie. Daarnaast heeft Nederland een nette publieke organisatie. We hebben een goede democratische rechtsstaat die de open economie ondersteunt. Mensen en bedrijven, zowel bonafide als malafide, vestigen zich graag in Nederland.

Al jaren worden er veel middelen geïnvesteerd in de aanpak van ondermijning en ondermijnende criminaliteit. En ook politiek is er veel aandacht voor het onderwerp. Minister Grapperhaus heeft in de zomer van 2020 een uitwerking van het brede offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit gepresenteerd. En ten behoeve van Tweede-Kamerverkiezingen hebben verschillende politieke partijen aandacht gehad voor ondermijning in hun verkiezingsprogramma's. Wij roepen op in gesprek te gaan over visie op wat voor samenleving we willen zijn.

Welke samenleving staat ons voor ogen? Hoe willen wij de samenleving inrichten? En welke publieke waarden en normen zijn daarbij leidend? Willen we de nadruk leggen op Nederland als doorvoerland, Nederland als open economie, als land met een 350-jarig drugskartel? Zijn ondermijning en ondermijnende criminaliteit niet gewoon een bijeffect van onze goede samenleving? We missen visie op de samenleving. Op basis van deze vragen komen wij tot de conclusie dat het probleem dieper zit en niet per definitie gaat over ondermijning en ondermijnende criminaliteit. Ondermijning zit in ons DNA. Het is een basis voor onze welvaart in de samenleving. Zijn we wel bereid daar afscheid van te nemen, en zo

Dit artikel is een bewerking van het afstudeerproject met de titel 'Rafels ontrafeld' van de studie Master of Public Administration aan de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur. Opdrachtgever, Peter Noordanus, voorzitter van het Strategisch Beraad Ondermijning (SBO), riep op om op zoek te gaan naar meer lenigheid in de aanpak. En daagde ons uit: wees in die zoektocht radicaal. Dat hebben we ons ter harte genomen.

Erken dat **ondermijning** een **spiegelbeeld** is van de **samenleving**

ja, in hoeverre en tegen welke prijs? Nederland hanteert een dubbele moraal. We hebben een nette organisatie en goed ingerichte samenleving die ondermijning en ondermijnende criminaliteit faciliteert. Als we beide fenomenen willen aanpakken, vraagt dat mogelijk iets meer en ook iets anders dan een lenige overheid.

Vier adviezen voor organisatie en aanpak

Om tot een leniger overheid en aanpak te komen hebben we vier adviezen uitgebracht:

1. Agenda Versterking Rechtsstaat

Ferdinand Grapperhaus (2017) sprak voordat hij minister van Justitie en Veiligheid was over *iets verrots* in de samenleving waarmee hij doelt op sociale ongelijkheid die de rechtsstaat

uitholt. En Stravos Zouridis, hoogleraar bestuurskunde, spreekt over de *institutionele crisis van de rechtsstaat* (2019). Het is nog niet zo ver, maar als we zo door gaan zal dat snel waarheid worden. Om dit voor te zijn is ons eerste advies: zet in op versterking van de rechtsstaat. Hiervoor transformeren wij Vrouwe Justitia. Het eerste dat opvalt, is het doek voor haar ogen. Onze Vrouwe Justitia *ziet beter*. Zo weet zij wat er gebeurt in de maatschappij. Zij staat midden in de samenleving en dichter dan in het verleden staat zij ook *in de wijk*. Het nut en de noodzaak van onpartijdigheid en onafhankelijkheid blijven ook bij onze Vrouwe Justitia bestaan. De belangrijkste versterkingen van de rechtsstaat die wij voorstellen zijn het doorbreken van het handhavingstekort en het nalevingstekort. Verder vervangen wij het zwaard door een degen. Een degen is flexibeler dan een zwaard. Het staat symbool voor de vrijheid die er is *binnen* de grenzen van de rechtsstaat. Met nadruk binnen grenzen, omdat duidelijke grenzen en begrenzing voor meer vrijheid en lenigheid binnen die grenzen zorgen. Dit betekent dat gedogen tot het verleden behoort want dat is immers 'de erkenning dat we onmachtig zijn om de wet te handhaven' (Van Eeten, 2010, p. 27). Het zorgt voor onduidelijkheid en holt de rechtsstaat uit.

2. Kennis en anticipatie

We stellen een balans voor tussen denken en doen op de weegschaal. Dit vertalen we in, heb meer aandacht voor kennis en anticipatie. Met meer denken komt de lenigheid, die nodig is om de onvoorspelbaarheid van ondermijning en ondermijnende criminaliteit voor te zijn en te lijf te gaan. Er gaat nu bij de aanpak van ondermijning en ondermijnende criminaliteit veel aandacht uit naar het doen. Door veel aandacht voor het doen in het hier en nu is er niet genoeg aandacht voor de toekomst, het vooruitzien. Om te komen tot een lenige(r) aanpak is het organiseren van het vermogen tot vooruitzien, anticiperen en beïnvloeden nodig. Om hier aan tegemoet te komen wordt er meer gewerkt met scenario's. Hoewel helder is dat geen enkel scenario uitkomt, helpen scenario's en simulaties om te komen tot handelingsperspectieven. Zorg als overheid voorbereid te zijn op onvoorspelbare verrassingen.

3. Lenig werken

Om dit te realiseren is een stevig fundament nodig. Hier hebben we ons laten inspireren door *commanders intent*, opdrachtgerichte commandovoering. Het principe, dat voortkomt uit militaire interventies, maar ook civiele varianten kent, gaat ervan uit dat het *wat* en *waarom* van handelen helder zijn. *Hoe* daar te komen, wordt overgelaten aan de mensen die het uitvoeren (Het Commanders Intent, 2016). Om *commanders intent* in te zetten is een stevige *ruggengraat* nodig. Hiermee bedoelen we dat de aanpak van ondermijning en ondermijnende criminaliteit volgens het principe van een opschalingsstructuur werkt. De principes van *commanders intent* en een *stevige ruggengraat* lijken elkaar te bijten. Beide principes versterken elkaar echter. De ruggengraat biedt een heldere opschalingsstructuur die de betrokkenen kennen waarbinnen met een *commanders intent* flexibel gewerkt kan worden. Beide principes kunnen als basis dienen voor het nu in te richten Multidisciplinair Interventie Team (het MIT).

4. Nationaal Coördinator Ondermijning

Het kabinet heeft ervoor gekozen een DG Ondermijning bij het ministerie van Justitie en Veiligheid aan te stellen. Wij stelden een regisseur voor die het bovenstaande mede mogelijk maakt. Een speciaal persoon, ondergebracht bij de NCTV, die het boegbeeld wordt van de aanpak. Bij de NCTV omdat die is ingericht op het werken met onzekere toekomstbeelden en scenario's. Een functionaris die werkt voorbij de verkokering zowel verticaal tussen verschillende overheden als horizontaal door verschillende vakdepartementen heen.

Naar een leniger aanpak

De vier adviezen gezamenlijk kunnen bijdragen aan een leniger aanpak die verder uitgewerkt moet worden. Onze oproep is de aanpak niet alleen te richten op de fenomenen 'ondermijning' en 'ondermijnende criminaliteit'. Maar te versterken waar Nederland (al) goed in is; de rechtsstaat versterken met bestaande instrumenten, zodat het niet uitgehold wordt.

En zorg voor een gemeenschappelijke visie richting de toekomst. Enerzijds als een narratief, dat een verbindende inclusieve kracht in de samenleving kan zijn. Anderzijds om vooruit te kijken, voor te bereiden op die onzekere toekomst en negatieve effecten te beheersen. Dit in termen van waarden en niet als zijnde één stip op de horizon, gezien de pluraliteit van de samenleving en meerwaarde van meervoudig perspectief.

En ten slotte, herken, dan wel erken dat ondermijning een spiegelbeeld is van de samenleving. De grootste tegenstanders in de aanpak van ondermijning en ondermijnende criminaliteit zijn wij zelf. Met onze goede rechtsstaat faciliteren we ook ondermijning en ondermijnende criminaliteit. Het zal altijd een bijeffect zijn van onze samenleving. Hopelijk wordt er iets mee gedaan, de tijd is er rijp voor.

Literatuur

- *Het Commanders Intent* (2016). Maurits Instituut. Geraadpleegd op 29 mei 2020, van <https://maurits-instituut.nl/het-commanders-intent/>
- Van Eeten, M. (2010). *Techniek van de onmacht. Fatalisme in politiek en technologie*. Den Haag: Nederlandse School voor Openbaar Bestuur.
- Grapperhaus, F.B.J. (2017). *Rafels aan de rechtstaat*. Amsterdam: Prometheus.
- Taleb, N.N. (2016). *Anti-fragile: Things that gain from disorder*. Random House Trade.
- Vanvugt, E. (26 oktober 2017). *Nederland runde eeuwenlang een drugskartel (en betaalde er zijn oorlogen mee)*. De Correspondent. <https://decorrespondent.nl/7514/nederland-runde-eeuwenlang-een-drugskartel-en-betaalde-er-zijn-oorlogen-mee/605560563608-08f415d3>
- Visser, J., Nijssen, M., Vermeeren, B., & Vermeer, L. (2018). *Dit kun je doen om overheidsorganisaties wendbaar te maken (en is dat eigenlijk wel nodig?)*. Kennis Openbaar Bestuur. <https://kennisopenbaarbestuur.nl/media/255107/10-dit-kun-je-doen-om-overheidsorganisaties-wendbaar-te-maken-en-is-dat-eigenlijk-wel-nodig.pdf>
- Zouridis, S. (2019). *De institutionele crisis van de rechtstaat. Over de binnenkant van rechtstatelijk bestuur*. Amsterdam: Boom.

HET GAAT OM DE RELATIE, NIET OM DE REPUTATIE

EEN PLEIDOOI VOOR

ETHISCHE

CRISISCOMMUNICATIE

Vuurwapengebruik door agenten, grootschalig optreden, extreem geweld door de politie, wangedrag binnen de organisatie. De politieorganisatie komt nogal eens onder een vergrootglas te liggen. Goed crisismanagement en een daarbij behorende crisiscommunicatie zijn essentieel om het vertrouwen in de politieorganisatie te behouden. En met vertrouwen weet je het nooit: het komt te voet en gaat te paard.

Over de auteurs

Nico de Leeuw is expert op het snijvlak van corporate communicatie en Ethisch Communicatiemanagement. Daarnaast is hij auteur, gast-docent, actief blogger en spreker.

Frank Vergeer begon op 18-jarige leeftijd als agent op straat, daarna werkte hij acht jaar als rechercheur bij de toenmalige rijkspolitie. In 1990 is hij omgeschoold naar het voorlichtings- en communicatievakgebied. Hij is medeoprichter en trainer bij Inconnect, een bureau dat zich richt op ethische crisiscommunicatie.

Van wezenlijk belang is dan welke insteek je kiest om je crisiscommunicatie vorm te geven: ga je voor het redden van je reputatie of je imago? Of ben je bereid om bijvoorbeeld door het stof te gaan als er echte fouten zijn gemaakt. In dit artikel zetten wij beide communicatiestrategieën naast elkaar: reputatiecommunicatie versus ethische crisiscommunicatie.

Er is al langere tijd sprake van een maatschappelijk belangenconflict tussen de twee vakgebieden. Het doet ons inziens afbreuk aan de integriteit van de communicatieberoepswereld en de organisatie. En het draagt niet bij aan het versterken van het vertrouwen van burgers in overheid en bedrijfsleven. In het whitepaper getiteld 'Pleidooi voor ethische crisiscommunicatie' breken wij hierin een lans voor het hanteren van een consistente aanpak en het gebruik van een vakterm voor crisiscommunicatie die in de huidige tijdsgeest beter de lading dekt.

Ondermijnen vertrouwen

Bij reputatiemanagement ligt de focus op de organisatie: hoe komt die er tijdens een crisis zo ongeschonden mogelijk uit? Bij crisiscommunicatie staan echter de getroffen centraal. Een aanpak die volgens ons haaks staat op de manier waarop reputatiecommunicatie wordt vormgegeven. Inmiddels is het vertrouwen van burgers en consumenten in zowel de overheid als het bedrijfsleven all time low. Uit de laatste Trust Barometer 2020 (jaarlijks internationaal onderzoek naar vertrouwen) blijkt verder dat mensen ethisch handelen inmiddels belangrijker vinden dan competenties.

Gezien de tijdsgeest en bijbehorende ontwikkelingen in de samenleving, is een update noodzakelijk van de context waarin communicatieprofessionals hun werk moeten doen. Zo is onder meer een eensluidende definitie nodig met betrekking tot crisiscommunicatie. In samenhang met deze definitie pleiten wij voor een nieuwe vakterm die meer de lading

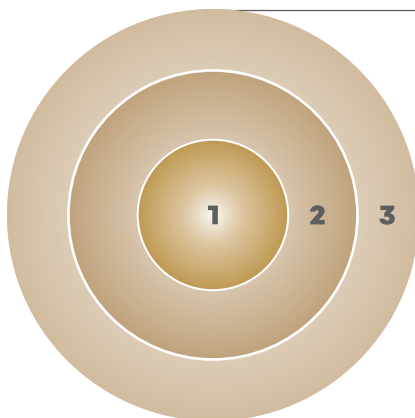
dekt; 'ethische crisiscommunicatie'. Het schept namelijk in tegenstelling tot het begrip reputatiecommunicatie meer duidelijkheid over wanneer bepaalde kwesties in aanmerking (moeten) komen voor crisiscommunicatie en hoe deze aan te pakken.

Maatschappelijke informatiebehoefte

Wat betreft het uitgangspunt dat als basis dient voor een doeltreffende aanpak, wordt de voorkeur gegeven aan de definitie die al is vastgesteld door de grondleggers van crisiscommunicatie bij de overheid, Frank Regtvoort en Hans Siepel. Volgens hen is het niets meer

en minder dan 'communicatie tijdens een crisissituatie, waarmee de crisisorganisatie voorziet in de maatschappelijke informatiebehoefte'. Zij zeggen met deze omschrijving iets heel belangrijks: niet de zender of de organisatie die de crisis heeft veroorzaakt of daarbij betrokken is, staat centraal maar degenen die hierdoor het meest zijn getroffen of geraakt. Het meest illustratieve en recente voorbeeld is wel de toeslagenaffaire bij de Belastingdienst. Hier is gedoken, gelogen, de waarheid onrecht aangedaan en daarmee zijn duizenden mensen in de problemen gekomen. Om betrouwbaar te communiceren, is integriteit onmisbaar

Als auteurs begrijpen wij dat we met dit artikel een algemeen pleidooi beschrijven voor een meer ethische vorm van crisiscommunicatie. We hopen dat het u als lezer uitdaagt om hierover mee te denken en er wat van te vinden. Wat betekent dit nu voor de crisiscommunicatie vanuit de politie, niet alleen extern richting de media maar ook intern? Zeker omdat juist de politieorganisatie een voorbeeldfunctie heeft en vaak bij crises betrokken is, daarover verantwoording moet afleggen en onder een vergrootglas ligt als het gaat om zichtbaarheid en betrokkenheid. Op de websitevoordepolitie.nl bespreken we casussen waarbij de politie zelf de hoofdrol speelt en waarbij ethische crisiscommunicatie zoals wij deze voorstaan, een rol heeft gespeeld. Zowel positief als negatief. In de hoop dat we hiermee de discussie over dit onderwerp verder kunnen verbreden en om ervan te kunnen leren.

Getroffenencirkel

1 IS GETROFFEN

slachtoffers, gedupeerden, gezinsleden, gewonden, nabestaanden

2 IS BETROKKEN

overige familieleden, collega's, burens, journalisten, klasgenoten

3 VOELT ZICH BETROKKEN

lotgenoten, kennissen, volgers, Facebookvrienden, geïnteresseerden

Bij crisiscommunicatie staan de getroffen en centraal

geworden. Er is ruimschoots aangetoond dat organisaties er (ook financieel) veel belang bij hebben, wanneer er op maatschappelijk verantwoorde wijze en integer te werk wordt gegaan. Daar staat tegenover dat de schade in dat opzicht groot kan zijn als het niet gebeurt, uiteindelijk ook op de beurs!

Sleutelbegrippen

Crisiscommunicatie is ons inziens gebaseerd op integer en moreel handelen en communiceren. Alleen op die manier kan er een betrouwbare bijdrage worden geleverd aan het beheersen van de crisis en het oplossen van problemen die bijdragen aan maatschappelijke onrust. En het behouden van vertrouwen in de organisatie. Het is essentieel voor het creëren van verbinding en het bouwen en zoveel mogelijk behouden van relaties in de samenleving. Verder zijn morele respectabiliteit empathie, verbinding én focus op direct betrokkenen en getroffen en sleutelbegrippen geworden. Een reputatie krijg je (of behoud je) bij de gratie van de buitenwereld. Als communicatieprofessional zou je moeten weten dat, wanneer er geen consistente aanpak bestaat in kwesties die het vertrouwen van zowel publiek als stakeholders (ernstig) kunnen schaden, het vertrouwen van beide vakgebieden op het spel staat. Daarom is een consistente aanpak noodzakelijk voor gebeurtenissen die in aanmerking komen voor ethische crisiscommunicatie.

Goed **crisismanagement**
en een daarbij behorende
crisiscommunicatie
zijn essentieel om het **vertrouwen**
in de politieorganisatie te behouden

Maar hoe pak je dat nu in de praktijk aan?

Echt moeilijk lijkt ons dat niet. Begin nu eerst eens met die ander: degene die het meest geraakt is of benadeeld werd door het incident. Of dat nu een groep demonstranten is waartegen disproportioneel is opgetreden of een slachtoffer van een zedendelict die voor de zoveelste keer tevergeefs aan de bel getrokken heeft. Zorg ervoor dat zij als eerste informatie krijgen, desnoods excuses, antwoord krijgen op vragen die zij hebben, emoties kunnen uiten, waar zij mee zitten. Dan is al een eerste stap gemaakt. Goede communicatie begint immers met luisteren en daar op ingaan. Focus je daarbij eerst en vooral op de 'binnenste ring'. Overigens kunnen zich in de binnenste ring ook eigen medewerkers zich bevinden.

En natuurlijk gaan media zich opdringen bij netelige kwesties. Maar ook dat wordt makkelijker als er al is gesproken met die binnenste ring. Sterker nog: als dit contact goed is verlopen, zal dat alleen maar het vertrouwen een boost in de positieve richting geven!

Er zijn voldoende voorbeelden te vinden van kwesties waarbij het eerdergenoemde model succesvol was. Neem de zedenmisdrijven in Amsterdam met Robert M. en die in Den Bosch rond zwemleraar Benno L. In beide gebeurtenissen stond ethisch communicatiemanagement geheel in het teken van de belangen en behoeften van de getroffen en. Verder is het vreselijke ongeluk met de MH17 een schoolvoorbeeld. Het kabinet kreeg destijds grote waardering voor de gehanteerde aanpak. Naar ons idee begint ethisch communicatiemanagement dus altijd buiten: wat is er nodig bij de direct getroffen en om hen zo goed mogelijk te helpen? En dat is nu net het grootste verschil met reputatiemanagement als het gaat om de focus die je aanbrengt in je strategieformulering. Bij ethische crisiscommunicatie kies je als vertrekpunt de ander. Bij reputatiecommunicatie kies je als vertrekpunt jezelf. En dat laatste is wat ons betreft tijdens een crisis per definitie een valse start. •

Wilma Duijst, Udo Reijnders, Guido Reijnen & Lianne Dijkhuizen (red.)

Handboek Forensische Geneeskunde

Handboek Forensische Geneeskunde biedt forensisch artsen en iedereen die met deze artsen samenwerkt een overzicht van de huidige stand van zaken in Nederland. Het gaat in op de situaties zoals die voorkomen in de praktijk van de Nederlandse forensisch arts. Het bestrijkt alle aspecten van de forensische geneeskunde, van lijkschouw tot forensisch medisch onderzoek en arrestantenzorg. Daarmee is het ook het leerboek bij uitstek voor (forensisch) artsen in opleiding.

De Nederlandse juridische context en het bredere mensenrechtelijke kader worden nauwkeurig beschreven. Het geheel is ruim geïllustreerd met originele verduidelijkende tekeningen en praktijkfoto's. Wat moet er gebeuren bij de vondst van een lijk onder aan de trap? Kan een bloedproef worden uitgevoerd bij een comateuze patiënt? En wat kunnen forensische radiologie en een sectie toevoegen aan de lijkschouw? Antwoorden op deze en gelijkaardige vragen staan in dit boek.

Ruim vijftig auteurs uit heel Nederland brengen in dit handboek hun expertise samen op het vlak van de forensische geneeskunde, spoedeisende hulp, het recht, de opsporing, toxicologie, radiologie en pathologie.

Gert Vermeulen (Ed.)

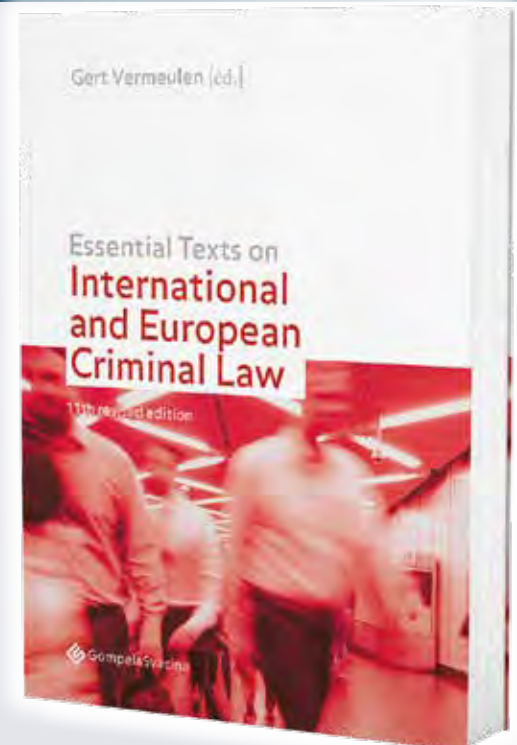
Essential Texts on International and European Criminal Law

This book comprises the principal multilateral legal instruments on international and European criminal law, with a special institutional focus on Europol, Eurojust and the European Public Prosecutor's Office, a substantive focus on international, organised and serious crime, including terrorism, and a focus on procedural rights approximation. Given the relevance thereof for international information exchange in criminal matters, relevant data protection instruments have also been included in the selection.

The texts have been ordered according to the corresponding multilateral co-operation level: either Prüm, the European Union (comprising Schengen-related texts), the Council of Europe or the United Nations.

This edition provides students as well as practitioners (judicial and law enforcement authorities, lawyers, researchers, ...) throughout Europe with an accurate and up-to-date edition of essential texts on international and European criminal law.

All texts have been updated until 13 January 2021.

Bestel nu op www.gompel-svacina.eu

 Gompel&Svacina

Timo Kansil, Antoinette Verhage,
Peter De Buysscher & Gert Vermeulen (eds.)

Europese politiesamenwerking

Een groot aantal problemen dat de politie aanpakt, speelt tegelijkertijd op lokaal, nationaal en internationaal niveau. Dat geldt bijvoorbeeld voor georganiseerde criminele groepen, die het bestaan van verschillende grenzen en jurisdicties handig gebruiken. Maar ook voor openbare ordehandhaving, waar crises op het wereldtoneel tot spanningen in wijken leiden.

Omdat problemen gemakkelijk over grenzen heen stromen, bestaat er in de Europese ruimte inmiddels een groot aantal maatregelen ter versterking van de grensoverschrijdende aanpak. Conform de aard van de Europese Unie zoeken deze maatregelen een balans tussen de activiteiten van lidstaten en het Europese niveau. Daarnaast hebben deze maatregelen zich te verhouden tot het lokale niveau. Dat is immers de schaal waar de politie in grote mate haar verankering kent. Europese politiesamenwerking is al met al het zoeken naar de goede samenhang tussen de verschillende schaalniveaus, die tegelijkertijd vanuit een eigen perspectief werken.

De centrale vraag in dit Cahier is hoe die Europese samenwerking – als een leerstuk van multi-level governance – vandaag gestalte krijgt. Helpt Europese regelgeving bij een betere samenwerking tussen politiekorpsen, bijvoorbeeld in Euregio's en ter deling van informatie? Welke uitdagingen zijn er vandaag met betrekking tot samenwerking? Hoe succesvol is de samenwerking tussen de Europese instituties Europol en Frontex en nationale en lokale politiekorpsen? In welke mate vindt Europese politiesamenwerking buiten de Europese Unie plaats, zoals in derde landen en in vredesmissies? Ontstaat er door Europese samenwerking een gedeelde opvatting over operationele concepten en over de aard van het politievak?

Overige nummers van huidige jaargang

Verhoor van kwetsbare volwassenen

Marc Bockstaele, Frédéric Declercq, Robin Kranendonk, Koen Geijsen & Auke Van Dijk (eds.)

Sektarische bewegingen

Philippe De Baets, Janine Janssen, Anton Van Wijk & Johan Braeckman (eds.)

Politie op het platteland

Renze Salet, Sofie De Kimpe, Bert Wiegant & Paul Ponsaers (eds.)